

VÁCLAV BENDA
Z DOPIŠŮ Z VĚZENÍ

1

Václav B e n d a

Z D O P I S Ů Z V Ě Z E N Í

II.

(1.června 1980 - 24.května 1981)

Praha 1982

Místo úvodu

Při četbě nutno mít stále na paměti, že veškeré dopisy V. Bendy podléhají vězenské cenzuře; odesílány jsou jen tehdy, není-li jejich obsah "v rozporu s cíli nápravy odsouzeného".

-kb-

odsouzený:

manželka:

Václav Benda, 9654/A5
 NVÚ Heřmanice
 713 02 Ostrava 13

Dr. Kamila Bendová
 Karlovo nám. 18
 120 00 Praha 2

Ahoj Kamilko, ahoj sladká ptáčata!

Máme tu opět sobotu a já tedy hodlám vyplodit první polovinu dopisu v pevné naději, že bez problémů dorazíte na zítřejší návštěvu a že zbytek dopíšete až po ní. Jak jste si všimli jistě, zahájil jsem předešlým druhým ročníkem svého nuceného výletu z domova a to mi dodává nového elánu, neboť jak vidno, nic není bez konce – ani tak dlouhá věc, jako je rok. Ostatně elánu mi dodává i to, že se mi nová situace zdá být o něco lepší – jako si vůbec myslím, že alespoň pro mě osobně může být jakákoliv další změna již jen k lepšímu (však mě znáš a znáš též mou schopnost bavit se za všech okolností a naopak nedostatek záliby ve společenském dění všeho druhu). Pocity přede mnou, mha za mnou patří k naší vrženosti do tohoto slzavého údolí a rýmu mám momentálně tak netnou – jak zítra uvidíte a uslyšíte. Naprostou nevhodnost letošního počasí zakouším na vlastní kůži a k ilustraci značně ponurému vývoje ve světě mi stačí noviny a televize. K dokreslení obrazu mohu připomenout obaleče modřínového a s ním spojené

konstatování, že krkonošské lesy jsou exhalacemi oslabeny až na samou hranici zániku. Jenže vždycky jsem věřil, že člověk je tvor takřka nekonečně adaptibilní, a je ověřeno, že přežívá i v podmínkách, za nichž běžná laboratorní zvířata dávno hynou – netvrdím ovšem, že je to přežití nějak zvlášť utěšené, ale přežívá. A posléze nám vždycky zbývá útěcha, že konec časů má vypadat nějak takhle a že je známo, že se bez přetěžkých zkoušek neobejde. Tak si vyber, ale stejně myslím, že to zvládneme i bez chiliastických vytržení a že je na světě vlastně docela fajn, i když má daleko k nejlepšimu ze všech možných světů. Pomodlit se ovšem neškodí.

+++

Tak máme po návštěvě a další tři měsíce (nebude-li se konat nějaký zázrak) o vás zas uslyším jenom z dopisů. Bohužel jsem vás zřejmě poslal opačným směrem, takže jsem vás ke své lítosti neviděl odjíždět /nesmíte se zlobit, halt nemám příležitost se seznámit se zdejšími okolím). Ale jinak bylo všechno velkolepé a návštěva pro mne znamenala nesmírné povzbuzení na těle i na duchu a neocenitelný dar – za což vděčím všem, kdo přispěli pozdravy a pomocí, a nejvíc ovšem vám samotným.

Opravdu se cítím jako znovuzrozen, pro člověka je obtížné žít se pořád jen samou touhou a společenství a spoluúčast - byt by to byl jen sváteční ostrůvek v moři všedních dnů - je pro něj doslova darem z nebe.

Všem příbuzným i přátelům vracím zaslané pozdravy a polibky (a neopomíjej mi ty krásné dámy). Ať o mne nemají strach, daří se mi dobře a ostatně to není rozhodující....

Čekám a doufám

1.6.1980

Vašek

+++

8.6.

Píšeš, že "jen to základní bytí je tak náročné", což jednak za svou osobu vřele potvrzuji, jednak je tím již vtipně formulováno, že jde o něco víc než o pouhé existování a že tedy obtíže nejsou nijak překvapující, neboť jak známe, široké a pohodlné cesty vedou toliko do pekla a nejčastěji vůbec nikam. Chci dnes spíš probrat, jak se k tomu ke všemu stavět, neboli věc pýchy a pokory, protože to je záležitost nesmírně složitá a přitom maximálně zneužitelná. (Pokračuji večer, lehce ztrativ nit). Podívej (či podívejte, páč dětem je to určeno neméně): pokora a kajícínost jsou ctnosti a pýcha je hřích, jenže nic není tak jednoduché a často bývá všechno naopak. Vzpo-

mente si na poslední pokušení na poušti a na břitkou a pyšnou odpověď - a to odpovídá ten, který byl poslušný a pokorný až k smrti. Já jsem pyšný na svého Boha a na vás a na mnoho jiných pěkných a důležitých věcí. Pokora a kajícnost jsou ovšem věci chvalitebné, ale nade všechno máme mít lásku a já si myslím, že miluji (alespon tebe docela určitě miluji, Kamilko) a utěšuji se proto Augustinovým milujte, a je vám dovoleno vše; popřípadě parafrází jiného theologického výroku - raději hřešit s Kristem, než být ctnostný bez něho. Pokora a kajícnost jsou ovšem ctnosti a je nebezpečné takto smýšlet a ještě nebezpečnější vám takto radit, neboť kdo mečem zachází, mečem schází - jenže On to také věděl a přesto jel do Jeruzaléma a nechal si volat hosanna. Nejsou a nemají to být paradoxy, vlastně jen připomínka jednoho z nejdůležitějších obsahů biblického poselství, který se dá zjednodušit do tvrzení, že různé časy se hodí pro různé věci a jen bláhovec toho nedbá. Nuže, dokážete-li to, nechte se vést láskou, buďte jí ve všem poslušni, radujte se z ní a buďte pohotovi svou radost hlasitě a beze studu vykřičet do celého světa - a pevně věřím, že se o nic dalšího nemusíte starat a ničeho dalšího se nemusíte bát, neboť jste našli pravý klíč k

tajemství tohoto času. Zbude-li vám pak ještě čas a chut na výše zmíněné ctnosti, nic proti tomu, ale opravdu to asi nebude tak důležité. A pokud zaváháte a zapochybujete o sobě kdykoli dřív, pak se vždy napřed ptejte, je-li to z pokory nebo z nedostatku lásky a vytrvalosti v lásce – v druhém případě to odvrhněte jako pekelný svod, který vám má zastřít rysy milované tváře (např. mé, což uvádím pro zvýšení názornosti lekce o mé pýše a pro celkové odlehčení).

+++

15.6.

Začínám zase v sobotu a protože vám (přesněji polovině z vás) včera skončila škola, nevím, kdy a kam dopis dostanete, leč předpokládám, že budete užívat volna a zlepšeného počasí. Snad to bude čitelné, já momentálně alespon mimopracovně polehávám, neb jsem si polámal palec u nohy (jak říkávala babička, nešikovné maso se musí ůtlouct, což bych nerad aplikoval příliš doslova, protože si nejsem jist, co by pak ze mne zbylo) – leč přidělenou práci lehčí jsem hrdě odmítl a raději pokračuji v plnění původních úkolů.

+++

Jsem rád, že nám lidé pomáhají, je to ovšem o

důvod víc pro to, aby člověk bez reptání poskytoval pomoc, kdykoli a kdekoli je jí zapotřebí. Ať to stojí, co stojí - a jak vidíš sama, tato věta není nutně frází. A v podstatě nemá právo se ptát, jak lidé s jeho pomocí naloží a zda jí nezneužívají: v okamžiku, kdy to učiní, přestává ctít v druhém svobodnou bytost a propadá pokušení být jako bohové. Což je svod, který člověka pronásleduje už od dob rajských a na jehož účet spadá podstatná část zla v lidských dějinách. Protože jsme stvoření k obrazu Božímu, nemůžeme se mu úplně vyhnout, je však třeba s ním neustále zápasit, nebo v podlehnutí je ta pravá a nebezpečná pýcha, ono nesloužím, nesloužím nějakému takovému směšnému bohočlověku, protože vím mnohem lépe než on, co je dobré a prospěšné, a také to za každou cenu prosadím. Toho se vždy varujte, protože pro něco takového není odpuštění - máte-li zájem, vrátím se k tomuto tématu někdy podrobněji, ale teď se pokusím odbatoumat na večeri.

+++

A ještě něco ke zprávám z domova, které sice nejsou nijak enormně povzbuzující, na druhé straně jsou však pro nás dokladem toho, že život běží vesele dál a že naše osobní nehoda je opravdu jen osobní nehodou. Jen stále litu-

ji toho, že jsem se s tolika přáteli nestihl rozloučit a už to nestihnu ani v budoucnu - ač případ od případu chápu individuální motivy a z vlastní zkušenosti vím, jak se takovým důvodům těžko čelí, přece jen ve mně $\neq$ celkový pohled vyvolává jistou nostalgii...

+++

22.6.

S trochou smyslu pro pravé veselí si člověk snad i ty zajímavější radosti najde, nedovedeš si představit, jak radostná a vysloveně rozveselující (až jsem musel působit trochu potrhle, obvyklá reakce po návštěvě je spíše mírná nostalgie) byla pro mne třeba vaše návštěva spolu se všemi doručenými pozdravy a vzpomínkami. Až vůči mému sarkasmu, kterým ostatně v poslední době zpropadeně šetřím, bys neměla být tak nedůtklivá - s přáteli se vídávám letmo a pořádku a tak mé dopisy tobě jsou jednou z mála příležitostí, kdy si mohu brousit svůj ironický a kritický rozum - což je jistě také jeden z darů Ducha Svatého.

+++

A ještě přece pár zásadních poznámek: pro tebe nejsem ochoten sedět v kriminále, nýbrž naopak a mnohem víc, což jsem se ti již podvakrát pokoušel vysvětlit, jenže naneštěstí vždy něco okrajového vzbudilo tvou nelibost a ty

jsi dokázala opakovaně nepochopit. Podotýkám, že jako žena na to máš plné právo, že vyžadovat za všech okolností ocenění své nové vonavky a vůbec realismus a chápání smysluplnosti věcí je tvou pedantnou a naprosto nezastupitelnou úlohou. Podotýkám, že jako muž mám povinnost být v tomto smyslu nepoučitelný a nepřevychovatelný a věčně v sobě uchovávat alespoň dimenzi abstraktního snílka. Což obé není z mé hlavy a již dávno před moderními filosofi o tom hovořila evangelia (např. Kristova návštěva chrámu v dětství a jeho přísnost k Marii při jiných příležitostech kontra příhoda s vonavkou či okolnosti zmrtvýchvstání, v širším smyslu Kristovské kontra Mariánské dogma vůbec). Hluboké a posvátné tajemství manželství spočívá v tom, že se v něm uskutečňuje vnitřní a trvalé spojení těchto autonomních a v podstatě protichůdných principů a nám nezbyvá, než klopýtat po cestě tohoto tajemství a s důvěrou v Lásku si padnout do náruče pokaždé, kdy nám naše síly a náš rozum vypovídají službu. Takže jako všechny zdánlivé jistoty a útechy víry je i ta jistota pevného katolického svazku manželského vposledku o to větší nejistotou a otevřeností a úkolem. Mimochodem předchozí řádky ~~jsou~~ jsou i nepřímým příspěvkem k tvé

úvaze o Augustinovi a Pelagiovi - fundovanějšího rozboru odtud schopen nejsem (o Pelagiovi znám jen pár učebnicových fakt).`

+++

Každý intelektuál se potřebuje vymluvit a to právo mu přejme, na dodatečné racionalizace však příliš nedej a nezapomínej, že z jisté polohy je možno i přikazovat. Je to zajisté úloha obtížná a nevědná, ale konec konců intelektuál bez poslušnosti a pokory před svým posláním je bez ohledu na šíři své erudice jen amatér a mluvká.

+++

29.6.

Neméně trpce pak postrádám odpověď na své četné dotazy, jakoukoli konkrétnější reakci na mé spisování z posledních týdnů a jako obvykle také sdělení, které mé dopisy jste vlastně obdrželi. Víím, že jste již propadli prázdninové euforii a prázdninovým starostem a nejraději byste si od všeho na pár týdnů odpočinuli, nicméně vlákno spojující mne s domovem je křehké a pramínek mé inspirace útlý a musíte se chtít nechtě snažit udržovat obojí v alespon přijatelném stavu. Nezapomente, že dnes končí třináctý měsíc našeho odloučení a že jsem po tu dobu odkázán jen na svou paměť a fantazii a pak již jen na vaše dopisy - a bude tomu tak

ještě dlouho. Uvedu příklad: teď vzdycháte, po pohádkách, ale v době jejich vzniku se váš zájem nijak intenzivně neprojevoval a "nevytřískali" jste jich ze mne ani zdaleka tolik, kolik se vytřískat dalo. Tož si přes všechny jejich zjevné nedostatky važte mých dopisů, které jsou každopádně jedinou možností a plodem nemalého úsilí, a spíše mě povzbuzujte trochu zájmu, neboť pocit nejistoty a psaní do prázdna je tak jako tak značně svazující.

Címž jsem si mírně vylil srdce a přistupuji k vlastní odpovědi. Přičemž slovo dalo slovo a příhoda příhodu a máme již neděli odpoledne. Je zajímavé, že na Chlomku vám nenapršelo, zato tady je o to deštivěji: holt jiný kraj, jiný mrav, tady pořád něco padá, sníh, déšť nebo popílek, v nejlepším případě aspon smrdí chemička - byt v Praze to není s čistotou ovzduší o moc lepší. Vodu vřele schvaluji, jezdil jsem ji mnohokrát (včetně části Otavy), jen mám nejasný pocit, že vzpomínat si na dobré rady teprve pod jezem je drobátko pozdě. Ale dle okřídleného Markova výroku "ani jsme se neutopili" a to je hlavní...

S hrůzou konstatuji, že jak mi v několika minulých dopisech přebývalo námětů, tak se mi jich tentokrát nedostává. Vlivem polámaného palce trávím teď čas sice kulhavě, ale zato poměrně klidně, takže běžných příhod není a vznešená témata

se z mého přiospalého mozku také jaksi nehrnou. Snad bych se měl pochlubit, že jsem dostal oficiální pochvalu za pracovní výkony a že vůbec v práci působím natolik dobrým dojmem, že jsem byl lobován k různým jiným profesím. Nehledě na to, že by to zřejmě stejně nešlo, dovedu si živě představit, jak by běžely stroje třeba v případě, že bych já dělal elektrikáře, či jak bych pozvedl křivku pracovní úrazovosti jako jeřábík - veškeré nabídky jsem proto skromně a s díky odmítl. Což je tak asi vše popsateľného ze zdejšího jinak nepopsateľného života. Zdraví obstojné, nálada v mezích možností výtečná, mezinárodní situace jeví mírné náznaky eventuálního budoucího zlepšení: divím se ti, že si čítáš v Apokalypse, je to kniha chmurná a s většinou protagonistů to špatně dopadne. Já jsem nezviklatelný optimista, stále doufám v brzkou nápravu z vlastních zdrojů a dokonce přestávám věřit v existenci vězení: všichni jsou již jistě dávno doma, nikoho dalšího nezavírají a jen nás tu jaksi dočasně pozapomněli.

+++

Címž jsem vyčerpал další téma a nápadů mi ubývá přímo úměrně s přibývajícím časem a činností mých spolubydlících. Tak snad ještě pár slov pro děti. Díky, že aspon občas ozýváte, nezapomente mi také poslat nějakou tu fotografii.

A nebudte líní a važte si toho, že vás čekají tak pestré prázdniny a že můžete cestovat na různá místa a k různým přátelům. Je v tom určité nepohodlí, ale víc toho poznáte a prázdniny vám budou připadat o to delší – a můžete si představovat, jak na vás vzpomínám (tak dnes byste měli být podle mých výpočtů v Rumburku) a jak vám zavidím vaši volnost pohybu a bohatství zážitků, zvláště když občas dostanu k nahlédnutí nějakou tu pohlednici z vašich cest. Mí Markovi při společných výletech ukládám celkové operační velení (máma si, jak známo, plete minuty s hodinami a nějakým záhadným způsobem dokáže zabloudit mezi třemi stromy), Martin by měl jako galažtní kavalír a pravý rytíř pečovat o ženské (tj. Kamilku a Martičku) a jejich bezpečí, samozřejmě s pomocí přeučatného prásátka. A Filípkovi zatím svěřme starost o pití-koly, číkulády a podobné cestovní slasti. Jinak každému dítěti pěknou pusku a křížek, přání veselých i dobrodružných prázdnin a Martičce navíc první předběžné blahopřání k svátku.

+++

6.7.

A od vás včera dorazilo potěšující množství dopisů, takže mám věru na co odpovídat, byť zpoždění je opět poměrně značné. A jak tak dopisy přicházejí v zpřeházeném časovém sledu a přitom

se pořád něco děje, vytvořil se mi v hňavě naprostý guláš představ o tom, kde jste byli a kde budete, kdo má pořezanou nohu, kdo ucho a kdo blinká, kdo se topil v Sázavě a kdo bude plavat v Otavě apod. Avšak celkový dojem z toho zmatku je ten, že navzdory nepřízní osudu i počasí směle a vesele prožíváte prázdniny, což vám schvaluji a trošku závidím. Díky za pěkné kresby Martinovi a Matičce, té též za starší dopis o smradlavé vodě a hrozném suchu – budu ho ukazovat všem Ostravákům, kteří se mě snaží přesvědčit, že také v Praze neustále lije jako z konve.

+++

Opakuji: uznávám, že jsem byl vůči tobě tvrdý, často i zbytečně a nespravedlivě, jen tvrdím, že toto konstatování je nepřesné bez pochopení, že jsem při vší povrchové uvolněnosti a roztákanosti svého žití byl neméně tvrdý a neúprosný i vůči sobě. Vůči svému tělu i své duši, za což se mi sice hurónsky vysměješ, jenomže já se mohu vykázat jakýmsi ovocem, k němuž ostatně patříš i ty. Samozřejmě vím, že tápu, jenže si myslím, že celkový směr a záměr mého tápání je dobře zdůvodnitelný. Ona se totiž spása a vůbec podoba života věčného formuje zde a nyní. Pominu-li na chvíli Milost, která je tajemstvím, a proto čímsi neartikulovaným,

lze myslím téměř ztotožnit spásu s určitým stupněm a setrvalostí dosažené osobní integrity, v některých výkladech je zatracení prostě znicotněním, ztrátou věčného života. Přitom o Království nebeském víme, čemu je podobno jeho získání či odepření a že je všeobecně čímsi žádoucím. Nic se však nepraví o jeho snadnosti či nesnadnosti, o nárocích, které ono samo klade: představa odměny za zdejší utrpení je skutečně jen (když si tak po sobě čtu, co jsem včera do zhasnutí vyrobil, jsem s tím jako obvykle krajně nespokojen, neboť se mi podařilo vyjádřit jen malou část toho, co mám na mysli, a i tu značně nepřesvědčivě, nicméně pokračuji) dobovou představou, kterou např. při výše uvedeném pojetí spásy již dost dobře nelze držet. Strom poznání, kdo spatří Boha, zemře, smutek vzkříšeného Lazara, celé téma očištění - to jsou všechno motivy nahrávající mé myšlence, že pobyt v Království nebeském je veliká a možná velice nesnadná věc, která má tuze málo společného s pohodlným čuměním na Boží velebnost a poslechem kůrů anědělských (a kdyby tomu tak bylo, proč by se také svatí starali). A jestliže mám alespoň trochu pravdy, jestliže se po nás nechce, abychom něco protrpěli a přečkali, ale něčemu se naučili a něčím se stali, pak se ledačos mění a je nutností to, co se mohlo zdát

přemrštěným nárokem. A jelikož jsem právě dobře poobědval, mám moc dobrou náladu – tak se snaž nebýt smutná a myslí na to, že se zase poměrně brzy uvidíme a že nakonec i těch zbývajících třicetpět měsíců uplyne – přičemž kdo ví, co se ještě může do té doby stát.

+++

13.7.

Snad proto, že se o těch dopisech tolik mluvilo, však ~~se~~ na mne z nich vane určitá beznaděj a tísnivá nálada. Souvisí to i s fakty: lidé se stěhují a jejich osudy jsou vůbec nejisté, stačí dva dny nečíst noviny a již je nejméně jedna nová válka a vůbec bude ještě hůř – ale není to jen v těch faktech. Snad už víc v atmosféře: jsou prázdniny (obvyklý čas tvých depresí), první dramatický rok uplynul a vše tedy mutí k zamyšlení, co bude v nejbližších letech a co bude po nich. A ty se tomu zamyšlení dílem vzpíráš a dílem na tebe dopadá, což je zřejmě umocněno tím, jak reaguje značná část tvého okolí.

Takže mi nezbyvá, než se znovu pokoušet vtělit do dopisu rady a povzbuzení, popřípadě utírat slzičky všem, kdo je na mě mnou a na mě sebou chtějí ronit (i cestou na Golgotu byla o čemsi takovém řeč a je to překvapivě aktivistický moment té strastiplné a trpké pouti). Napřed důtky – at to máš za sebou! Společná řeč je nesmír-

ně důležitá věc a z lidského hlediska dokonce naprosto nespravedlivá výsada, ale nezapomínej prosím, že cesta je dlouhá a úzká a není určena jen pro syny izraelské a naopak nejeden ze synů izraelských padne - jak jsme viděli a vidíme. A věc mnohem důležitější, o které vlastně mluvíme pořád: osvobodit se od diktátu věcí a událostí lze pochopením jejich pravého smyslu - vytráčí-li se nám smysl vůbec, pak jsme ztratili všechno.

A teď již k tvému smutku a slzám: vydrž a neplač, má lásko, ty prosím neplač, protože všechno naše počínání je bláznovství a říkám-li s někdejší britským premiérem "... a bude-li to třeba, sami", pak tím vždy myslím s tebou, my dva spolu, to již jsem ti psal. Já nemohu nic slíbovat a je asi zbytečné si něco slíbovat, protože to základní zaručit nelze (a přitom to v jistém smyslu již máme, vždyť je to láska a stačí tedy být spolu) a vše ostatní nám stejně bude přidáno, přidáno snadno a rychle, v tom vůbec není problém. Podívej, když necháš padnout všechna ta skvostná roucha a životní složitosti a klamné naděje, zdá se mi to všechno až trapně jednoduché a důvtipně rozřešené prostou otázkou (byť vyslovenou natolik nevhod, že tazatele stála věčnou spásu): Co je pravda? Je-li to mrtvá stoická formulka, pak se na ni mohu klidně vykašlat, protože znám tisíc pád-

ných protidůvodů a koneckonců jsem také jen člověk. Je-li to živý Kristus, pak nemohunřít ne a nemohu nejít - protože jsem člověk hříšný, budu se drobátka vzpouzet a občas i popřeji sluchu rozumným námitkám tohoto světa, ale nemohu nejít. Naše základní a společné východisko je myslím jasné, takže zbývá jen mališkost (ten kamínek, o který klopýtnou mnozí): nebýt pohoršen tím, že se Pravda nechová podle našich představ a neobrátit se k ní proto zády či nesnažit se ji umrtvit a proměnit ve spolehlivou kamenou či zlatou sochu. Kamči, opičátko, hvězdičko má zářivá, tohle po tobě chci a tohle ti také slibuji, neboť vně toho jsou ve skutečnosti jen temnoty a pláč a skřípění zubů.

Tak to po sobě čtu (je neděle), zní to všechno celkem poeticky, moc chytrého a hlavně nového ti ale neříkám. No, ale ono není občas na škodu zopakovat staré věci a třeba si z toho alespon maličko vybereš pro potěšení. Hlavně nechci, abys propadala pocitům únavy a prázdnoty nad zdánlivou marností všeho počínání - to se jen tak zdá, ve skutečnosti se věci neustále dějí a každý kamínek má své místo a nekonec nebude opomenut. A na lidi se nehněvej, je možno být i přísný, ak je zbytečné žít v sobě hněv a posuzuj je víc podle toho, co dělají než co

říkají, protože podle všeho spějeme do časů, kdy s hezká slova ukáží nedostatečnými a kdy nám bude platit čímsi podstatnějším (pot, slzy a krev). A ježto vidím, že z realitvního poklidu nedělního odpoledne a v úmyslu tě potěšit neustále zabočuji do vizí příšerných a apokalyptických, končím tuto partii optimistic-kým zvoláním: At vám hojně rostou houby, potažmo ovoce! Ostatně soudím, žetě miluji.

+++

A děcka sice ázdravím, líbám, ba i křížek jim posílám, jinak však s nimi odmítám ztrácet slova, dokud se sama nebo tvým prostřednictvím nevyjádří k prázdninovým úkolům. Markovu zvědavost v zásadě plně podporuji, kladu mu však na srdce, že informace je mocná zbran a jak je z historie známo, jen ženské a holici ji roztru-bují na potkání, kdežto pravý bojovník ji chrání a pečlivě udržuje pro případ potřeby (indiáni raději mlčí vůbec, jen ti nejužvaněnější občas říkají "uff").

+++

27.7. -

(Z dopisu K.B.: "...že hříchem bylo nevzít na sebe situaci, ve které se katolická církev ocitla, ale vydělit se, učinit ze sebe ty spravedlivé.")

Takže se k odpovědi chopím tvé vlastně okrajo-

vé poznámky, navíc zjevně vzešlé z diskuse: o hříchu nevzít na sebe situaci, vydělit se atd. Tak především by mě zajímalo, kdo na sebe vlastně bere situaci: beránek, který snímá hříchy světa, nebo Pilát (ten si nad ní sice myje ruce, ale zato se aspoň nevyděluje, z dobré společnosti ani z císařské služby), apoštolové, kteří usilují následovat spravedlivého, nebo ti, kteří volají krev jeho na nás a na naše snýny (a historicky i bytostně tím na sebe berou situaci vyvoleného národa). Dotýkáš se krajně závažného problému církve a sekty, jenže způsobem, kudy podle mého cesta nevede (zaměňuješ mezi jiným cíl a mentalitu) - jsem stejně na pochybách, zda vůbec existuje formální rozlišení, či zda nakonec rozhodne až život sám nebo ještě spíše ta láska, která je nade všecko a ke které bych se rád co nejdříve vrátil. Leč abych dopředl nit myšlenek (jak ten pavouček, jak se mi posmívají): řeč je, jak známo, prostředím pravdy a lži, a ty jsi mimoděk převzala formulaci, která bývá jen závojem pro strach a únavu a která mívá: smířit se se situací. A to již je nebezpečné a před tím varuji, protože kulatá slova zpravidla vedou k pokrouceným skutkům a naše řeč má být ano, ano - ne, ne. S čímž zčásti souvisí i tvá následující úvaha: trvám na svém původním mínění a neshledávám nijak samozřejmým

nárok mít všeho dost. A to jak^á všeobecně, neb^ot znáš můj názor na vznik a historickou podmíně-
nost nároků a práv, tak speciálně, neb^ot existují určitá rozhodnutí a určité kroky, ōd nichž již není slušné couvnout - a to už holt tak v životě bývá, že člověk nese s sebou své minulé skutky a zbavit se jich znamená současně zbavit se své osobnosti: ovšemže lze mnohého litovat, mnohé lze napravit, ale všechno zde tak či onak zůstává. Já se na vás tuze těším a věř mi, že bych byl mnohem raději s vámi než zde a da^l bych za to hodně - jenže vidím hranici toho, co mohu a co nemohu učinit. Takže s tebou sice souhlasím v tom, že to není me^d, jinak však bez zaváhání odpovídám trefným výrokem z poslední scény již citované Sartrovy hry: Jak si přeješ, bratře...

+++

Zdá se, že za málo peněz málo muziky neboli že na málo dopisů se špatně plodí odpověď. Je totiž již více než stránku neděle (ba pomalu se smráká) a já stále smolím psaní s prázdnou hlavou a bez dostatečné invence.

Tak jsem se poněkud přisýtil a třeba mi to půjde o něco, líp. Nejprve snad párma slovy k mé maličkosti. Stav zůstává vcelku nezměněn, to jest daří se mi poměrně dobře, práce mi jde a náladu mám znamenitou (a 29% trestu za se-

bou). Byt ovšem nechci tvrdit, že by to byl ráj, a navíc člověk neví dne ani hodiny a s výjimkou propuštění lze očekávat jen změny k horšímu. Takže vám sice nezávidím vaše nepříjemnosti a lituji vás pro ně, leč přece jen v normálním životě je nepříjemnost právě ta poměrně výjimečná věc, která nás učí vážit si spousty věcí ostatních, které bychom jinak přehlédli jako samozřejmé - kdežto v mém nynějším bytí je poměr jaksi prohozen. Takže vám nakonec přece jen víc závidím než vás lituji a jako správní optimisté předpokládejme, že to může být ještě horší, ale že to třeba horší nebude a že navíc v extrémních situacích platí jiná pravidla a nelze na ně brát obvyklá měřítka (a tož si s jejich možnostmi raději hlavu vůbec nezatěžovat). Je to hrozné, jak mi chybí možnost si s tebou povídat a posmívat se ti a poslouchat tě a vůbec: až teď člověk docení, co to pro mne znamenalo a doufám bude znamenat, jinak i ti nejlepší přátelé mě berou většinou zbytečně vážně a zase nevážně zrovna v těch prá věcech, ve kterých by mě vážně brát měli. No náč, to už patří k věci. A pokud mě dokážeš vzít za ruku (alespon v dopise) a jít se mnou, pak již nevím, co víc bych si mohl přát (a samozřejmě počítám s tvým notným stýskáním a reptáním, ještě jsem tě vlastně nezažil nereptavou). A budu ti říkat,

jak tě mám rád a nic nás nebude bolet a pálit a nikdo nás ani nerozdělí, ani nezastaví - na- nejvýš na chvíli a ku své převeliké škodě. A do balíčku si připravuj obdobné věci jako mi- nule, navíc možná bude ovoce a hygienické po- třeba, ostatně vše ještě postupně upřesním (mu- sím uznat, že jako pravý mistr kontrastů doko- nale vyvažují věci duchovní a materiální a dou- fám, že ti můj brilantní přechod vzal na chví- li dech - už mi to připadalo drobet mlžné a chtělo to trochu štávy).

+++

10.8.

Můj osud je vcelku málo pohyblivý, byť tě- hotný mnoha hrozbami i nadějemi. Občas se trá- pím a občas (většinou) raduji, občas spím a ob- čas pracuji a někdy si i čtu (byť většinou no- viny, což je duševní potrava poněkud njedn- stranná a momentálně značně pochmurná), zdraví mi slouží a nohy mě zlobí - no prostě vůbec všechno při starém. Včetně té nejistoty, co nás ještě čeká a jaký bude následující den. Jenže na nejistotu jsem si pomalu stačil zvyknout (i zde platí čemu se v mládí naučíš...), od vás jsem stejně odtržen a co se mi tedy tak ještě může stát - strach z věcí světských stejně nik- dy nepatřil k pocitům, kterým bych příliš holdo-

val. A tak se raději modlím a jsem šťasten, že mé modlitby opravdu pomáhají a že se mi všechno daří bez velkých nesnází a zádrhelů. Leč abyste mi snad nezačali závidět, rezolutně prohlášu, že nevedu tento život o své vůli a že bych rozhodně dal přednost něčemu veselejšímu, jak jsem to kdysi psal v pohádce, kterou jsi nedávno citovala. A hlavně bych dal přednost tomu být s tebou a s dětmi, ale to už zase povzdech ryze soukromý. No a vrtám a vrtám a vrtám - a čekám, zda se tentokrát dočkám balíčku.

+++

Zvláštní poděkování pak těm, kdo pomáhají tobě i dětem, čas rychle letí a věrnost a vytrvalost si opravdu zaslouží ocenění. A konečně pozdravy i těm, které už asi dobrovolně neuvidím - lidsky je naprosto chápu a tvrdých slov na jejich adresu jsem již stejně řekl dost. Občas také poinformuj, jak se komu daří - a nereptej na svou práci, není to třeba ideální, ale přece jen je to v oboru a mnozí v tomto ohledu dopadli hůř (tím nemíním sebe, mne to baví a aj přitom vesele počítám a rozpočítávám, takže se mě představení chodí se zájmem dotazovat, kolik budu mít přesně hotovo třeba pozitří v pět hodin odpoledne a jsou ochotni na to téma mezi sebou uzavírat sázky).

+++

17.8.

(Z dopisu K.B.: "...snažila jsem se Lukášovi vysvětlit, že je často lepší mít mnohé drobné hříchy a poklesky a nebýt vždycky v konkrétní situaci tak absolutně statečný, dokonalý a mravný—že je mnohem podstatnější neustoupit z cesty, o které vím, že je správná anebo aspon mně uložená, jenom kvůli tomu, že přitom 'ztratím život'".)

K Tvému zproblému: na Sokratův příklad jsem již upozorňoval. At se filozofie od té doby vyvíjela jakkoliv (např. pod vlivem křesťanství) patří toto vytýčení vztahu osobností a pravdy natolik k jejím prazákladům, že se v Evropě těžko může pokládat za filozofa někdo, kdo se s ním nedokáže vyrovnat. Neříkám, že k filozofickému postoji nepatří i jistá schopnost vyhýbat se příliš bouřlivým a konfliktním situacím; pokud se to však naneštěstí nepodaří, nemělo by na nějaké vytáčky a kličkování zbývat místo, neb profesionální čest ztrácí člověk jen jednou. Pro úplnost však připojuji, že jestliže žena následuje svého manžela kamkoli a jestliže do krve hájí jeho postoje, je to samo o sobě spíše chvalitebné a bez dalšího bych se ji za to nikdy neodvážil odsoudit (čímž se ovšem samozřejmě pojišťuji také u tebe, neb nikdo není dokonalý).

+++

A při těch nejistotách na jedné a jistotném spoléhání na tebe žna druhé straně si čím dál zřetelněji uvědomuji, že ve všech těch ranách a nepřízních osudu se tají jedna obrovská výhoda (dobře známá františkánům a vyjádřená výkladem o pravém veselí): je toho čím dál tím méně, co by se mně ještě mohlo stát a čím by mi bylo možno ještě hrozit, aby to ve srovnání s tím stávajícím stálo za řeč (nepřestávám-li ovšem jako nenapravitelný optimista myslet v civilizovaných rozměrech, ale ani to vlastně není nutnou podmínkou, neboť odstraněním základních pravidel by se původní hra změnila k nepoznání a bylo by zbytečné dál uvažovat v jejím rámci). Je to velice osvobozující a posilující vědomí.

+++

24.8. _

Na televizi se dívám přemálo a do Prahy se těším také, ovšem dostanu se tam drobátko později než vy (z kteréhožto tvrzení je patrné, že jsem umírněný optimista) - čímž by byla tematika tvých dopisů zhruba vyčerpána a musím přiznat, že vyčerpán jsem i já. On je to při citelném nedostatku nových zprostředkovatelných dojmů a vymezeném okruhu témat výkon, pokryt týden co týden čtyři strany mým úsporným písmem, aniž by člověk vysloveně plakal nebo se nadměr-

ně opakoval. Ber však tento povzdech jen jako antonskou lest a povinný projev skromnosti, stejně je psaní dopisů pro vás mou hlavní zdejší radostí a také osou mého intelektuálního snažení – vlastně nevyhlížím víkend jako víkend, ale jako dobu, která je především zasvěcena dialogu s vámi. Což může při přísném posuzování (stejně jako mnohé výroky o tobě) být hodnoceno jako forma modloslužebnictví, ale byla by snad odpustitelná a navíc podstatným znakem modly je její neživost, což v tomto případě neplatí. A já se vůbec snažím, aby všechny mé náboženské (a nejen náboženské) úkony zde byly vlastně jénbzástupné, byly výrazem touhy po skutečné účasti spolu s mou rodinou a s celou křesťanskou obcí: a do tohoto snažení myslím zmíněný posun velmi dobře zapadá. Nesmí se totiž spouštět ze zřetele základní fakt, že to všechno není a nebude lehké, že uvěřit jen na chvíli v možnost zlepšení, zvyku či přijatelného provizoria by bylo iluzí, ba více, nebezpečným sebeklamem a počátkem vnitřního konce (naštěstí jsem z takového pokušení vždy velmi rychle vyveden). Prostě je to trest v silném a trvalém smyslu slova a v tom se mé problémy ostře liší od vašich, jejichž tíživost jinak vůbec nepodcenuji.

+++
31.8.

Přítom ale fakt, že se známe sedmnáct let a jsme svoji třináct a že mi to celé připadá jako jediná minuta, ve mně navozuje příjemnou představu, že ty čtyři roky jsou vlastně kapička, která se co nevidět vypaří. I život je ovšem taková kapička, a právě proto je jasné, že jasné, že běží o úplně jiné věci a právoplatný smysl je úplně jinde než v tom, snažit se něco pohltnout nebo nashromáždit nebo si olepit jméno či hrud nějakými tituly či pozlátky. A dokonce ani ne v nějakých těch vědeckých objevech (po-
tažmo uměleckých dílech), které tě pořád tolik trápí: bezpochyby je to také způsob, jak být v pravdě, jenže velice svádí k tomu pravdu mít - a jak jinak ji lze mít, než když ji nepřed zabijeme, důkladně přibijeme na kříž. Je ovšem ve všech těchto pěkných slovech chytačka, ba hned dvě. Jednak se pro to, jak být v pravdě a hlavně jak ji nenadále neztratit, nedá dát žádný návod a žádná záruka než ono miluj, které je rovnomocně tajemné a ošidné. Prostě zrovna v tom základním musíme ^{být} bezmezně důvěřiví jako děti, protože jinak zbývá jen propast a zoufalství (přítom současně máme být obezřetní a lstiví, protože ďábel nepřestává obcházet).

Za druhé je člověk křehká nádoba, takže mě představa, že by nějaká krásná dáma byla ochotna se mnou zhřešit občas dokáže vzrušovat víc než pravda. Má vina, má převeliká vina (jenže jak se zpívá ve velikonočním chvalozpěvu, i své vině za ledacos vděčíme)...

7.9.

K Tvým tísnivým pocitům nad napáchanými nebo domnělými chybami: člověk se občas musí kát, ale litovat má smysl hlavně toho, že neudělal, co měl udělat. To je věc vztahu příkázání a lásky, kterou jsi ostatně velice inteligentně a pozoruhodně probírala ve vztahu k velice falešné tézi o sdílení viny a také v rozhovoru s dětmi na Chlomku. Jestliže někdo chybuje, jestliže se pokusí a selže, jestliže se i dopustí vyložené špatnosti, pak ovšem porušuje příkázání (je stejně zřejmé, že příkázání jsou tu proto, že je lidské je porušovat) a hřeší, ale je to svého druhu poctivá odpověď a hlavně ten člověk bude platit podle milosrdenství. Jestliže však někdo raději odvrátí tvář, když potká Pána, raději neslyší volání trpících, aby v něm nemusel rozpoznat Jeho hlas, raději zakope svěřené peníze, aby nic neriskoval, pak se ten člověk snaží oklamat (láká mě napsat

"obečcat") Boha i sebe, pak umrtvil své srdce a lásku v něm, aby se vyhnul jejím zmatkům, a pak tedy poslední slovo víči němu nebude mít milosrdenství, ale spravedlnost. To znamená běda mu! Chci tě svou úvahou trochu potěšit a uchránit před zbytečnou úzkostí z věcí minulých i budoucích. Víš, když mám něco udělat a připadám si již příliš unavený nebo mám dojem, že stejně neobstojím a napáchám víc škody než užitku, nebo mám prostě strach, řeším to tím, že si nakonec vynadám: co je to za zpozdilost a pošetilost, strachovat se příštího dne, mou věcí je přijmout Pána a je Jeho starost, jak mě z toho nakonec dostane (natolik mu přece věřím, at je má víra jakkoli nedostatečná). K čemuž mohu jen připojit, že jsem se na tvou radu svěřil do ochrany panně Marii, s výsledky naprosto netušenými a svou nezasloužeností až děsivými.

Má stejně tenhle katolický mariánský kult velkou výhodu, danou rozdíly mužského a ženského principu (mužům rozkazujeme nebo dđ ních rozkazy přijímáme, kdežto ženy vždy prosíme). Zatímco Bůh ví lépe než já, co je pro mne dobré a mohu ho tedy nanejvýš nesměle prosit o milost a poshování, panně Marii se mohu ze srdce vyžalovat. Prostě je to ženská a tak mnohem víc rozumí našim slabostem a ubohostem než

všemu tomu ostatnímu, co z nás občas dělá také rytíře. Ne náhodou je v evangeliu aktivně přítomna jen na jeho počátku a na konci, při slabosti zrodu a slabosti agonie (jo a ještě na svatbě v Káni, ale tam spíš jako pokušitelka, což už je tvůj obor). Je ve vás ženských jasně omezení a jednostrannost, ale jednostrannost spásonosná, bez níž nelze vůbec ničemu porozumět (klasickým příkladem je lucifer, duch vskutku všestranný).

14.9.

To už spíš můj bezprostředně poté psaný dopis vyzněl náročněji. A jestliže se ti za něj mnozí smějí, pak ať stejně bláhově, jako se smějí třeba našim nárokům na rozvod: vidí totiž jen jednu stránku věci, mou nespornou žárlivost (a i ta je podmíněna pojetím sounáležitosti, které je jim cizí), a zcela přehlíží její hlubokou úctu a důvěru k tobě, která k mým nárokům neoddělitelně patří. O smyslu starých zvyků a vyzkoušených rad (např. ženy se při mužově odchodu na delší nebezpečnou výpravu uchýlovaly do kláštera; pohádky zase vyjadřují postoj tkaním nadbytečného počtu košil či jinou stanovenou prací) se rádo učeně debatuje, je však moderní se jimi neřídít a posmívat se jejich projevům ve

skutečném životě. Jenže pak přijdou zlé časy a zkoušky a vidíme až příliš často, jak toto podcenování řádu věcí vede ke zhroucení a osobním tragediím. Jsou ovšem i světlé výjimky a jestliže si intelektuál dokáže uhájit svůj nárok pochybovat a mýlit se až k bláhovosti, ale uhájit opravdu do posledního dechu, pak tím lépe plní tím své poslání v řádu věcí. My se však raději docela postaru milujme a budme si věrní. Ona to totiž s těmi manželkami zdaleka nebyla jen libůstka a svévole, nýbrž krom mnoha jiného i forma přímé spoluúčasti a pomoci včetně onoho greenovského motivu těch, kdo se za ostatní modlí – což je samozřejmě jen nové živé nahlédnutí pradávnej pravdy) – o tom jsem již jednou obsírně psal. Címž si uvědomuji, že jsem ti na tvou úvahu o tom, jak málo mi můžeš pomáhat, dal naprosto nedostatečnou odpověď: ono věrně čekat (se všemi dalekosáhlými důsledky, které z toho ve správném patriarchálním duchu vyvozují) je samozřejmě vůbec nejdůležitější formou pomoci, již jen proto, že se očekává pravý opak. A nakolik je mé i tvé chování neočekávané, natolik je nepochopitelné (nebot zařazení pod nějakou formalku, třeba žárlivost, nemá ovšem s pochopením nic společného) a tudíž nezranitelné.

A uvědomte si, že je to rozhodování o nelehké věci (dětem o emigraci - pozn.K.B.) a hlavně rozhodnutí nezvratné, o němž nemusí být později možné říci, že neplatí, že jste to tak nemysleli: já vím, je trošku kruté chtít po vás teď něco takového, ale již tím, že jste se narodili, jste byli bez ptaní postaveni před řešení problémů s velezávažnými důsledky a v dalším životě se to bude jen stupnovat. Při té příležitosti bych vás rád upozornil na rozdíl mezi hříchem a pohoršením, neboť jeho správné pochopení může být pro podobnou volbu nanejvýš důležité. Hřích je "jen" urážka Boha, což se sice zdá hrozné, ve skutečnosti je však on natolik velkomyslný a milosrdný, že se to vždycky dá nějak spravit a odčinit. Pohoršení ohrožuje i samy základy ostatních svobodných bytostí, proto je jednak v očích Božích mnohem neodpuštělnější (běda člověku takovému...), jednak není jen věcí mezi mnou a Bohem a musí být nějak řešeno a odpykáno i v čistě lidské rovině. Hustiský požadavek, aby veřejné hříchy veřejně byly trestány (ovšem pomýlený), vychází ze zdravého teologického poznatku. K hříchu máme víceméně jednotejnou příležitost všichni a také ji všichni hojně využíváme. Kdežto pohoršení je možné jen v určitých situacích a v určitém postavení (s tím souvisí historka o bohatci,

velbloudu a uchu jehly), příležitost k němu se lze úplně vyhnout a naopak ve zvýšené míře ohrožuje každé mimořádné vzepětí (neboli, abych volně přeložil jedno latinské přísloví, ti nejhorší lotři se stávají z pokažených světců). Takže je vždy dobře uvážit, co člověk unese, než se odhodlá do takové situace vstoupit nebo takové postavení přijmout - a hlavně uvážit, jak dalece je ochoten se spolehnout na Boha a věřit i v té nejčernější tmě, neboť on ho pak jistě neopustí.

++++

4.10.

Pojmenovávat věci pravými jmény je (jak víme ze zjevení, ale jak to dobře zná také většina tzv. primitivních společenství) počínání kosmického významu a každopádně vždy veliké a nebezpečné dobrodružství s nejistými důsledky. Není proto divu, že se mu lidé vyhýbají - a i ti nejlepší a nejodhodlanější (neboli nejjobdařenější milostí, což je, jak stále lépe chápu, pojmenování mnohem případnější) si mohou takový luxus dovolit jenom občas. Protože vím, že něco jsoucího oslovíš pravým jménem, za to jednak propříště přebíráš spoluzodpovědnost, jednak se s tím konfrontuješ ty celý, tvá osobnost s veškerou svou minulostí, návyky, chybami a slabostmi - a to vše v takovou chvíli vědomě nasazuješ a

kladeš do otázky (abych si přihrál svou polívčičku, připomínám při této příležitosti hluboký význam výměny jmen při uzavírání snatku). Víím, že trochu posunuji smysl tvých poznámek a pokračuji jejich rámec, ale ta věc má společné kořeny a širší dosah, prostě chci říci, že kromě vyslovené lži existuje tisíc pohodlných příležitostí spokojit se pouze s částečnou pravdou a že k aktu pravého pojmenování je třeba nepřeborné vytrvalosti a odvahy - což můžeme okolo sebe spatřovat dnes a denně, stačí ostatně, podíváme-li se sami na sebe.

Patřím k lidem, kteří velmi přesně propočítávají a důkladně promýšlejí důsledky svých činů (a i to je již myslím velká troufalost před Bohem). V kritizované pasáži šlo přece o něco jiného, zda jde u toho, co zjevně učinit mám, třeba trápit pochybnostmi, zda dokážu před důsledky svého činu obstát. A protože nejen v bázni Boží, ale hlavně v důvěře Boží žijeme, nadále na svých závěrech trvám a i tobě je vřele doporučuji k zamyšlení. Neboť děti jsou právě proto dětmi, že nemohou chladně kalkulovat až do konce, nanejvýš s faktorem mateřské náruče - a my jsme přece všichni dětmi Božími. Jako každou rozumnou bytost tě to zcela pochopitelně pohoršuje, jeden čistý a navýsost doko-

nalý duch se kdysi mimo čas proti takové iracionalitě a nedůslednosti vzbouřil - říkájí mu Lucifer a jeho hříchu hřích pýchy. Prosím tě to vůbec není výčitka, spíš povzbuzení, že právě vědomí vlastní omezenosti má být pro člověka ne zdrojem obav, ale naopak naděje. Nebo chceš-li to slyšet (potisící) řečí příhodnější pro rytíře (nebo alespoň pro jednu jeho část, neb rytíř se má jednostějně připodobnovat ke lvu a k beránku): pokládám si za čest, že patřím k lidskému rodu, jehož příslušníci nejsou schopni poznat, že už nemají vůbec žádnou naději, leda až když jsou mrtvi a to je na nějaké poznání ovšem pozdě (a protože tato má čest je náhodou také jednou z hlavních křesťanských ctností, osobuji si právo ji vřele doporučovat i ostatním).

+++

27.10.

Svoboda jmení poznaná nutnost, ale není možné ani skutečné svobody bez poznání pravdy, ovšem té živé pravdy, kterou lze milovat, a níž lze ale také zápasit, smlouvat o nutný počet sprevedlivých, vyštvat ji ze dveří atd. Konkrétně: jestliže kněz se ožení, dětem se nechce do kostela či někdo odjede, je to (byť pokaždé jinou měrou a v jiné rovině) svobodný akt a víceméně

věc mezi ním a Bohem. Přerušen obědem v myšlen-
ce stejně podobné tomu, co jsem již vícekrát
napsal, stručně shrnu: teprve když se takové
počinání začne teoreticky odůvodňovat a hlásat,
jde o zjevné opuštění pravdy a pák je věcí u-
čitelského úřadu či jiné oprávněné autority, aby
zasáhla. Na závěr této nepodařené pasáže jsem
ti chtěl připomenout, že když bijí pastýře, ov-
ce se rozutečou, že člověk by nad tím neměl
být zaražený ani smutný - ale k tomu se ještě
vrátím.

+++

2.11.

To už holt tak bývá, že jsme vedeni, kam nechce-
me, a že svého pána (a zrovna tak smrt, jak jsi
nedávno případně uznamenala) potkáváme a jsme
nuceni ho vyznat nebo odvrátit tvář zrovna ve
chvíli, kdy se nám to nejméně hodí a kdy máme
tisíc důležitějších starostí. To není ani tak
napomenutí pro tebe, jako pro ty, kdo pochybují
a pěstují si spoustu zbytečných starostí. Pokud
nejsou hluchí ke slovům dobré zvěsti, připomen-
jim příběh o odmítnutém pozvání na hostinu a
hlavně to, že venku bude pláč a skřípění zubů.
A pokud hluchí jsou, pak snad poučení z toho fil-
mu Hvězda zvaná pelyněk, který jsem viděl minu-
lý týden: že jsou doby, kdy jsou rezervní in-
telaktuálové soli země, a naopak doby, kdy je

zločinné je neumlčet. A že jsem se nikdy za intelektuála, tím méně rozervaného, nepokládal a (abych zas pro změnu citoval Brechtův Trígrešový román) nebyl jsem vždycky tlustý a smířlivý. Vždyť máš pravdu, že přízen té, která je královnou andělů i útočištěm žarmoucených, nás věrně a vrůstající měrou provází: tož raději opakujme s kouzelnou naivitou středověkých rytířů, že kdybychom my bývali u toho byli, nikdy bychom ukřižování našeho pána nedopustili a raději pro něj poslední kapku krve vycedili. Je to samozřejmě naprostý nesmysl, protože každý ho denně přibíjíme na kříž - a jak nelítostně. Současně je však v tom trest většiny blahosla-venectví a vřele doporučuji toto prosté krédo k následování zvláště dětem: buď je pán podrží a zaštití a aj, pak to bude velmi dobré pro ně i pro všechny, nebo jim udělí lekci jako Petrovi, ale i pak k nim bude nanejvýš milosrdný a mnoho jim bude odpuštěno pro jejich dobrý úmysl. Vždyť milovat Boha nade všechno je přikázání první a nejdůležitější a proč zbytečně zamotávat věci, které jsou přes svou nesnadnost a tajemnost vlastně prosté (to dělal již jeden učedník a ten tuze špatně dopadl).

+++

8.11.

Věta "pokud nemáš své těžiště mimo tento

svět, tak nemáš naději" je sice formulována natolik obratně (díky vágnímu termínu těžiště), aby se vyhnula anathematu, přesto mě však pobouřila natolik, že jí použiji alespon jako příležitost k prudkému osobnímu vyznání. Rozhodně popírám, že bych měl své těžiště kdekoli mimo tento svět, protože prostě nejsme strašidlo, ba ani nelétám pravidelně na sabaty (aby bylo možno hovořit alespon o těžišti sexuálním) - a přitom chovám hojnost velmi dobré a prakticky nezničitelné naděje. Můj Bůh je totiž živý Bůh a Bůh živých. Já velice miluji tento svět a miluji život a jak to již v lásce bývá, jsem odhodlán se mu po částech nebo zúplna obětovat a vydat: jestliže si to ode mne pravda a život, které v tomto světě potkávám a na které se v tomto světě beze zbytku spoléhám, žádají. Na druhé straně nejsem ochoten obětovat ani jediný vlas ze své hlavy nějakým mimosvětským stínům a chimérám. Ani dost málo mě nezajímají kupcké počty s posmrtnými odměnami a tresty a rozhodně na nich nezakládám svou naději. Upřímně řečeno mě valně nezajímají takové vyabstrahované pomysly, jako je duše a její složité posmrtné živoření (byť v teoretických úvahách mají samozřejmě svůj dobrý smysl, ale nejsou to zdroje ani předměty mé víry). Věřím v těla

vzkříšení a v život budoucího věku: to by snad v oboru pravověří mělo dostačit.

Vím, že nepadám (vyhroceně) určitou tradici, která se navíc může legitimovat takovými výrazy, jako že jeho království není z tohoto světa, o pokladech v nebi, které nerezaví, či o tom, kde již zde vzal svou odměnu atd. Jenže si myslím, že se to všude mluví o pravosti a nepravosti, pravdě a nepravdě, nikoli o nějakém tomto a onom světě, které by stály proti sobě a z nichž druhý by degradoval smysl prvního. A dále: jestliže se o mé spáse, o veškeré míře mého dovršení rozhoduje na tomto světě, pak zde přece nemohu nemít své těžiště, nemohu být jen lhostejným a kdykoli k odchodu pohotovým divákem (ne marně je sebevražda tou nejhorší a nejnenapravitelnější vinou na sobě i Bohu). Vždyť kdyby tento svět byl pouhým divadlem, neskutěčným a nedůležitým (nebot těžiště a ten smysl by tkvěl jinde), k čemu by pak bylo vykoupení a proč by Bůh obětoval svého syna a pro osvězení kusu? Kdyby utrpení a smrt (a právě při pravém pochopení, ve skutečném světle) nebyly vskutku nevýslovně strašné věci, proč bychom říkali, že se ponížil až k smrti a proč vůbec tolik círchtů kolem ukřižování - zdání jako zdání, náš zájem a naše těžiště je přece jinde, u věci pravých. A posléze kdyby život, výslovně tělesný

život nebyl něčím veledůležitým, přecepak by zmrtvýchvstání bylo tajemstvím a základním bodem naší víry. Kdo nebude jísti mé tělo a pít mou krev, nepřijde do království nebeského - jídlo a pití jsou velice pozemské počínání a já je velmi oblibuji. Navzdory spekulacím filozofů a přeludům idealistů čerpáme svou nadějí z tohoto světa a života: neboť Kristus se vtělil a skrze něho a sním a v něm je všechna čest a sláva. Nu, konec úvah, místa už zabraly dost a chtěl bych, aby pro tebe zněly stejně povzbudivě jako pro mne: ale třeba je to všechno jinak a vznešeněji a jen já jsem člověk příliš požívačný a s nedostatkem smyslu pro pravé duchovní hodnoty (ale panna Maria byla krásná, ne?).

+++

Televize se nestala mým oblíbeným povyražením (nevím, proč se o ní zminuješ a žádnopádně bych s ní v jednom bytě nebydlel) a upřednostnuji dokonce i horší filmy ve zdejší improvizovaném kině před lepší v televizi. Shlédl jsem teď pár pořadů (a přečetl pár článků) k 7. listopadu a odnesl si z nich pro poučení starou pravdu: revoluce musí bezpodmínečně útočit, jakmile se ohradí barikádami nebo jinak zakope, je to počátek konce. Pro vládní vojsko to platí často také (a zrovna říjen je toho klasickým

dokladem, jakož i geniálního taktického vedení povstání(, nicméně mívá i jiné možnosti a větší manévrovací prostor. Pro revoluci je to však otázka života nebo smrti. Jako kulturní resumé za týden je to však trochu málo, proto raději zpět k tvému dopisu.

Naobědval jsem se a pokračuji v psaní, ale než budu odpovídat na tvůj dopis, musím si postěžovat, že dnes na co že sáhnou, všechno zkonním. Začalo to tím, že jsem zbytečně vstal na nepatřičný budíček a zjistil to až při snídani, pak jsem rozbil svou sklenici na čaj a nakonec mi vypůjčená při nalévání praskla i s čajem. V daných poměrech jsou to pohromy, rovnocenné kombinaci požáru se zemětřesením za lepších časů - jsem asi též zpitomělý z léků, které ještě dobírám. Půjde-li mi dopis pro vás také tak pěkně od ruky, pak vás potěš Pánbu a pobavte se sami.

+++

Pokračuji po delší přestávce, další zapůjčená sklenice na čaj zatím nepraskla, snad se mi ji podaří během psaní shodit. Chválím vaše výlety, pokud jde o počasí, tady napřed bylo teplé pěkné, teď studené a já už pomalu přestávám věřit na něco jako roční období. Tvé úklidové plány v bytě jsou chvalitebné, leč jak správně tušíš, nepatří k věcem nezbytným a podstat-

ným, což ber současně jako poklonu, že si připadáš mladší než někteří naši přátelé. Copak o to, bohatší než všichni si s vypůjčenou sklenicí čaje, tvým dopisem a s nadějí na večerní modlitbu připadám také, mladší však jen v určitých ohledech (á, doktor nám nějak dětinšší, pořád se usmívá). V mnoha jiných ohledech si však připadám nekonečně starší a zkušenější než mé (věru nijak nezkušené) okolí a všichni mi připadají nespolehliví a impulzivní jako děti. Jenže i naše děti by se svou spolehlivostí a perspektivou vyšly z tohoto srovnání jako nezměrně dospělejší - a tak raději zbytek dopisu věnuji převážně jim, dlužím jim to, je to zajímavější téma a na vysoké úvahy stejně dnes nemám hlavu.

Ježto se nezdá být nějak extra pravděpodobným, že byste dostali pod stromeček úhledně zabaleného (odemknutého, jak říkalo jedno mrně - Patrik?, Filip!), silně bezvousého a bezvlasého a mírně ztrápeného tatínka, přeji vám všem pěti alespoň hojnost jiných pěkných dáreků a dobrot. Co vám ovšem hlavně přeji, je aby vaši chudáci strážní andělé úspěšně likvidovali všechny vaše pokusy připravit se o jednotlivé užitečné orgány. A aby pro vás narození našeho Pána bylo věcí pochopitelnou a blízkou (rozhodně tedy ne hromadou nesrozumitelných a protiv-

ných úkolů), která vás vytrhne ze všech úzkostí a zmatků a bude vám silou i světlem v temnotách dalšího roku. To ostatně přejí všem. Vy jste však malí a můžete to proto všechno pochopit a prožít lépe a bezprostředněji než velcí (Pán vám dal ostatně právo předbíhat, pokud je o něho náhodou fronta). Ale pozor: právě díky své větší pohyblivosti a přitom bezbrannosti můžete také zabloudit snáze a nebezpečněji než velcí (je nemálo pohádek o bloudění dětí) - a čert nikdy nespí a na takovém drobečkovi si s chutí smlane. S tím souvisí mé poslední přání: držte se pěkně pohromadě, retuť druh druhého (jak praví staročeský válečný chorál), a hlavně retuťte Martičku a Kamilku, holčičky naše líbezná. No, vy už to zvládnete, rytířstvo jste přeudatné a před vaším řevem zajisté prchne nejeden hladový drak. A nezapomínejte, že kromě kříže má ďábel největší strach ze smíchu, a vtipu, neboť smát se neumí a vtipu nerozumí a nedevede mu čelit. Podle toho ho také snadno poznáte, kdyby to byl mládenec sebepehlednější, jeho tvář může být zkřivena nanejvýš šklebem, nikdy ne radostným smíchem. A tak v pevném houfu sražení, obrnění nadějí, smetete kopími svých úspěvů všechny překážky a cválejte na koních svého vtipu dál, až k blížícímu se dni našeho definitivního setkání. Budu vyhlížet ze svého

hradu a budu vám vysílat vstříc - když už ne dělové koule svých pohádek - alespon pozdravná zatroubení svých dopisů. Modlím se neustále, pusinkovat se bude při návštěvě, tož zatím sláva roztomilému Filípkovi i přeučatnému a nad jiné mulenému prasátku, sláva Martičce krásné a věrně vzpomínající, sláva Martinovi a Markovi, kteří jsou muži a rytíři srdcem, ne-li ještě postavou! Pac a pusu a trochu pište a kreslete, darebáci. A co škola?

+++
30.11.

Nejprve tedy k hlavní události dne, týdne i měsíce. Budme sportovní (byť je to trpké v této spojitosti a v tento předvánoční čas) a přiznejme si porážku, návštěva byla vskutku částečně zmařena: ty jsi se nechala psychologicky zaskočit a alespon většinu doby jsi nebyla ve formě, já jsem byl vyveden z míry tvým žalem, mrnavci znervoznění změněnými okolnostmi, Marek se hrdinaky anažil, ale přece jen bez tvé součinnosti nedeckázal zvládnout atmosféru. Nu, budeme mít příležitost si to zopakovat úspěšněji. Poučení první na vlastní kůži jsi zažila, jak vzdálená skutečnost je tvá představa o nějakém idylickém poklidu, o možnosti vyhnout se rozhodování ve stále nových situacích. Všechno ostatní je okrajové a napravitelné, jen tebe a

děti, vaší bezbrannosti mi bylo nezměrně líto, z čehož plyne poučení druhé: pokud ti předhazují, že zůstáváš stejná a já se vrátím změněný, něco na tom bude, neboť velice velmi zatvrdím své srdce - myslím, že sním a dokonce musím. Ale dost pochyb a záporů a dejme průchod věcem pěkným.

Myslím, že vše podstatné bylo stejně vykonáno a snad i řečeno. Každopádně mi ta hodinka byla nesmírnou posilou na těle i na duchu a vhodným začátkem adventního očekávání příchodu našeho pána, jakož i vězenského očekávání vaší příští návštěvy. Musíš rozumět, že návštěvy mají pro mne podvojný smysl: jednak oživujících šoků v tomto trápení, které by měly trvat co nejdéle, jednak milníků na cestě ke konečnému shledání, které by měly míjet co nejrychleji. Ty jsi byla krásná a přese všecko statečná a nekonečně tě miluji, děcka jsou báječná a vůbec - jen kdyby nebylo těch hrozných slov, že už musíme končit. Byl jsem tak soustředěn na to, že tě držím za ruce a hladím po tváři, po níž občas steče slza, že jsem se skoro na nic nezeptal a žádné pozdravy nevzkázal: tak musím zase jen spoléhat, že všed dokonale vyřídíš mým jménem. A venku padá a padá sníh, končím tedy s dojmy z návštěvy a pro dnešek i s dopisem a jen doufám, že jste se úspěšně probili do

Praha a že mi brzy napíšete.

+++

4.12.

Optimismus je v nejrůznějších směrech znamenitá věc, nicméně zrovna při rozhodování bych ho důtklivě doporučoval ponechat stranou. Zázraky se totiž neustále dějí, samou svou povahou však nejsou předem kalkulovatelné. Asi tak: je výborné, je-li rytíř zázrakem vyzdvižen na nepřátelské hradby, jestliže si však se sebepevnější nadějí v tuto možnost (dalo by se na tom dlouze rozebírat, co je a co není víra a v jakém smyslu hory přenáší - je na to téma zajímavá kapitola v Burychových Služebnících neužitečných) nevzal s sebou žebřík, velice si zaslouží svou bezúčelnou a hloupou smrt v hradním příkopě.

+++

Ke tvé příhodě a úvahám o odpovědnosti: Myslím, že kromě běžného a zajisté nesmírně hanebného postoje vyhýbání se odpovědnosti, přivírání očí před utrpením existuje ještě jedna (dokonce módní) poloha, která je falešná a ve svých důsledcích neméně nebezpečná - brát na sebe odpovědnost a hlavně se dojímat veškerým utrpením, od hladomoru v Africe třeba po vyvražďování tuleních mládat v Kanadě či osud dětí z rozvrácených manželství. Sama víš, že se mi v takových chimérických (časově, prostorově,

statisticky atd.) případech přičilo lkát, protestovat a dokonce i formálně pomáhat. Je to totiž ta nejlepší cesta k pochmurné, sebevraskácké resignaci (samozřejmě protestantské), kdy pro velikost všeho utrpení světa ztrácíme schopnost vidět potřebné okolo sebe či jim pomáháme podle povinnosti a příkázání, s pocitem marnosti a zbytečnosti, kterým úspěšně dobíjíme ty, jimž jsme chtěli pomoci. A to je ještě ta méně nebezpečná varianta, druhým vyústěním je strašlivá pýcha, jako bohové trpíte utrpením celého světa a budete se tedy jako bohové snažit vymýtit je v jeho vlastní podstatě: dříve či později, zastřeněji či zjevněji, teoreticky či aspoň prakticky pak taková pýcha dospěje k jedinému principiálnímu a skutečně účinnému léku proti utrpení, totiž vyhubení trpících (což je totéž jako popření života vůbec).

Sama diagnóza se mi tedy zdá jasná: člověk může a musí brát na sebe odpovědnost za utrpení, s nímž se setkává v pravém slova smyslu, tj. v čase, v prostoru, v rámci sociálních vazeb a v neposlední řadě i možností. Problém je samozřejmě v tom, že tento horizont odpovědnosti, horizont bolesti je pro každého jiný a že člověk sám nezná a také nechce, zoufale nechce poznat jeho hranice (ostatně jako u každého ho-

rizontu jsou to hranice pohyblivé). A zde již začíná pole tvých pochyb a tvého zoufalství, na které tímto žreaguji, ale v němž jsem ti celým svým povídáním mnoho nepomohl a pomoci nemohl. Snad tedy shrnutí: odpovídat na výzvu k odpovědnosti musíme vždy znovu a konkrétně, převedení na obecné zásady je většinou podvod nebo sebeklam. A pro tvou útěchu a povzbuzení: myslím, že jsme bolestí a potřebností doslova obleženi a že je tedy lépe chápat se nové příležitosti k pomoci než zoufat nad zmarřenou. Navíc pak v souladu s výše řečeným především ve sférách, kde jsme nejvíc doma a kde bude tudíž naše pomoc nejúčinnější (bylo by zajisté efektivní, kdybys poskytla první pomoc při autonehodě, ale v tom efektu by byl asi jediný praktický význam té pomoci a nejsem si jist, nebylo-li by to tak trochu zneužití lidského utrpení, byť pro dobrý cíl a morální příklad). Prostě si uvědom, že ne na nějakých mimořádnostech, ale na tvé ubíjející každodennosti bezprostředně závisí nemálo lidí, včetně mé maličkosti.

+++

7.12.

Dalším tématem je samo očekávání příchodu, očekávání chvíle, kdy řekneme bezmocnému dítěti: ty jsi můj pán a můj Bůh. Tento moment

mi připadá čím dál tím důležitější, neboť je-li ve velikonočním ději rozvinut přesněji a bez možnosti sentimentálního sklouznutí, je tam zase ponížení a slabost (okolo té, včetně zoufalého zvolání na kříži, se dokonce chodí po špičkách, protože si s tím nikdo neví pořádně rady) jaksi překryto utrpením, a tisíciletí křesťanské kultury nás naučilo vidět v utrpení něco vznešeného (nebývalo tomu tak vždy). Chci vám to velice klást na srdce a před oči, tobě s tvým řádem, dogmaty i smyslem mimo tento svět stejně jako dětem s jejich trochu lehkomyšlnou jistotou, že všechno se v případě potřeby změní - a nakonec i sobě se svou oslavou života. To ž všechno je dobré, víte-li, že jedinou zárukou je toto plačící a asi také pokakané mimino, opuštěné v mrazivé noci (či později strachy zpoceny muž v jiné noci) a nezalekne-li vás to ani nepohorší, neboť to bylo a bude kámen úrazu pro mnohé. Jistota a řád a dogma a věrnost jsou krásná a zvukná slova, jen je třeba vědět, že se týkají výlučně toho směšného dítěte, protože on je cesta a pravda a život. Jen k němu upínáme svou pošetilou víru, svou pošetilou naději a svou vlastně neméně pošetilou lásku: pokud sami sebe neobelháváme a nehledáme ve skrytu fortelnější náhražky, pak jsme po právu blázni a v očích tohoto světa a často i ve

svých vlastních. Je tu ovšem sláva Boží a viditelný předobraz a zázraky a triumfy, ale na to pranic nespolehejte, to všechno je proti tomu dítěti pouhý dým, vždyť nikdo nepřijde k otci než skrze něj. Děcka, která budete rytíři, věrná ženo tkající košile, těšte se z ždarů, kterých se vám dostává, těšte se z lásky a pokoje, buďte stateční a třeba i pyšní, ale nezapomínejte na tuto jednu jedinou věc: neobstojí, kdo nevsadil naprosto vše na tuto slabost a nejistotu, není jiné cesty než tato úzká a palčivá, jen ten, kdo vyzná toto bláznovství před lidmi, bude jím vyznán před Bohem. Víte, ono je pěkné říkat já nehodný a hříšný, ale pokud tím chceme jen podtrhnout vznešenost toho, čemu sloužíme (a sami se slunit v jejím odlektku), pak to vůbec není pokora, neřkuli pravá. Zkusme jednou přistoupit k adventu trochu jinak, říci si: Já, tak chytrý a schopný a slibný, vynikající tolika kvalitami a otnostmi (já nevím, jak vy, ale já jsem sám se sebou většinou náramně spokojen), nejsem nic proti tomuto chudému a zavrženému dítěti, nejsem hoden rozvázat botičku na jeho nožičce, jediná jeho slza má pro mou záchranu tisíckrát větší význam než veškeren můj důmysl - a nenahlédnu-li toto tajemství, nenahlédnu-li je z celého srdce, zemřu navěky. Ale tak koukám, že můj analytický duch

vás zásobuje spíše chmurnými paradoxy než útechou, ale to jsem věru nechtěl, mně to vše připadá nesmírně krásné a nadějně a něco důvodů vánoční radosti a pokory jsem se vám pokusil také objasnit.

+++

14.12.

Jiná věc, na kterou jsem se tě již několikrát snažil šetrně upozornit, ovšem je, že se za každou takovouto dalekosáhlou a ničemu v dosa-
vadním životě nepodobnou zkušenost platí, dost platí. To ostatně dobře víš, jen toto pravidlo jaksi nehodláš vztáhnout i na mou osobu. Zřejmě budu oproti svým předchůdcům platit tento účet spíš z fyzického než psychického fondu (což je snad výhodné, ale to by si vyžádalo dlouhého a sem se nehodícího výkladu), ale platit nutně budu. Má to i své klady, zdravě jsem pohubl a odvykl alkoholu a jiným neřestem - uchovávám si však optimismus a doufám, že tyto výdobytky po návratu urychleně a beze zbytku odbourám.

+++

A je neděle, tož tedy něco k tomu, jak je to s tím příchodem spasitele a nedělí a vánoce. Se vzácnou bezelstností se dětem zřejmě podařilo položit mi otázku nejtěžší, otázku všech otázek, kterou jsem nedávno příteli něžně zahrál do autu - jenže za děti jsem natolik odpovědný,

že se musím o cosi pokusit, byť to cosi se ani zdaleka nebude podobat odpovědi (jsou zde příčiny řádu metafyzického: odpověď je principiálně nedostupná a její vyslovení by pravděpodobně znamenalo konec světa i řádu fyzického: jsem připitomělý a užívaný prášků). K té otázce se dá *ghodiny* a hodiny mluvit (což jistě svedeš sama) o vztahu mezi časem všedním a posvátným, o figurách smyslu, do nichž je díky evangeliu vpjato všechno dění (ať platí to zpětně i, o časech před vykoupením), o napodobení Krista a o týdnu, církevním roce, jednotlivém lidském životě i celých dějinách jako o samostatných uzavřených cyklech tohoto napodobení. O tom, že Kristus je klíč ke světu a že jen tímto vzájemným prolamováním všedního a posvátného se čeho-
 si dobíráme. A ještě o mnohém jiném. To všechno je pravda a je to velmi důležité. Ale ponechává to stranou jádro vaší otázky: jaký smysl má všechno toto opakování, dějiny, všechny ty životy a jedenkaždý z nich, stvoření vůbec. Chci vám připomenout tři výroky, totiž že to (stvořené) bylo dobré, že jsme stvoření k obrazu Božímu a že nikdo jiný než otec neví, kdy ten den přijde. Myslím, že tento trojúhelník podává důležité vymezení: že odpověď a to pozitivní a radostná odpověď, existuje a že je to současně veliké a nerozluštitelné tajemství. Ca-

sem se v knihách seznámíte s nejedním pokusem uchopit toto tajemství: od rouhavě triviálních, jako je nejlepší ze všech možných světů či směřování k bodu omega, po složitosti třeba cusanovské teologie. Budou vám užitečným vodítkem, zvláště přivedou-li vás k pochopení, že jiná než vaše vlastní odpověď vám není k ničemu. A že vám zodpovězení této otázky nepřísluší a že na ní přesto závisí váš život a vaše všechno. V okamžiku smrti budete možná znát podstatnou část odpovědi – říká se tomu spása. A víc vám k tomu vlastně říct nemohu, dál už jsou jen obrazy a podobenství a na ty zde není místo. Pro úplnost ještě upozornění: odmítnete-li někdy Boha, vůbec nic se nezmění na tíži a nálehavosti téhle otázky (jen se asi vypaří ten motiv naděje) – neboť jste bytí, vědomé si svého bytí, smysl, tážící se sám po sobě.

+++

21.12.

Pokládám za pravděpodobné, že si svůj brzký návrat domů přeji víc než kdokoli jiný – leč bude-li číst tento dopis, padla zřejmě na dlouhou dobu poslední jiskřička naděje a bude asi dobře počítat s tím, že nám ty čtyři roky bude vypítí až do dna. Z toho ovšem nutně neplyne zabydlet se v provizoriu, naučit se být sama (jak píšeš): nevím, je to pro mne příliš bo-

lestné o tom přemýšlet a těžko se vypořádávám
 s pádnými argumenty pro i proti, ale přesto
 mám intenzivní pocit, že právě tohle bychom ne-
 měli (vždyt pak už je mnohem smysluplnější od-
 jet a zabydlet se daleko pohodlněji někde jin-
 de), a že je to uhýbání před uloženou zkouškou,
 že jsme toto vše přece nepodstupovali a nepod-
 stupujeme pro to, abychom se nakonec (byť nedo-
 brovolně) zabydleli v odlišném životním standa-
 rdu. Snažím se to vše formulovat co nejopatrně-
 ji, všechny vědecké, zkušenostní a vůbec lidské
 důvody se zdají mluvit pro nutnost přizpůsobení,
 není reálné žít tak dlouhou dobu ve stálém na-
 pětí a nenormalitě (a to se, byť nenápadněji,
 týká i mne: můj postoj k domovu odporuje všem
 dobrým psychologickým pravidlům a měl podle
 těchže pravidel již dávno skončit kolapsem nebo
 tichým šílenstvím) - jenže nevíš náhodou něco o
 počínání, které bylo a bude bláznovstvím v o-
 čích tohoto světa. Jak tak vidím, tak jsem přes
 všechnu snahu po mnoha oklikách dospěl zase jen
 k radě věrně čekat a tkát košile: rozhodnutí
 (a zásluha či vina) je však jen tvoje, pomodli
 se za dar šťastného vnuknutí a o mne se neboj,
 já s pomocí Boží budu tvrdohlavě šťasten ve
 svém bláznovství.

+++

2.1.

Na což mohu vhodně navázat poznámkou k tvé úvaze, zda umíš či neumíš žít: začnu totiž tím, že je to složité a těžko měřitelné a že sama formulace je stupnovaně rozporuplná. Takže úmyslně ponechám stranou vysoké filosofické souvislosti a má poznámka bude hodně formalistická. Vždycky jsem hájil názor, že důležitost vědeckých objevů (aspon ve sféře těch skutečně zásadních) nijak nesouvisí s významností použitého materiálu, ba ani s velikostí původně řešeného problému, ale že je dána výlučně odvážností a důsledností myšlenkové, logické konstrukce. A tuhle jednoduchou moudrost pro sebe aplikuj a také ostatním doporučuji i v oblasti toho, co nazýváš uměním žít. To znamená vykašlat se na srovnávání, zda ten či onen nemá bohatší a pestřejší a zajímavější život (nebo zda ho tak neprožívá), ba dokonce se ani příliš nestarat o to, který způsob života by byl nejlepší a nejsprávnější a vůbec (rozhodně ne natolik, abychom se pro samou starost k životu vůbec nedostali), zato však zvolený způsob neustále rozvíjet a propracovávat do nejmenších podrobností. Prostě řečeno, aby to mělo styl. Víš, např. naše pařížská hospůdka s cvrnkacími automaty je nesrovnatelně významnějším momentem mého života i osob-

ní kultury, než všechny rozkoše těla i ducha, které může tato světová metropole nabídnout (tvrdím a ty to doufám víš, že to není případ kyselých hroznů). Celé to má myslím nesmírně blízko k tvé údajné posedlosti řádem, jenže tobě pořád cosi nepostřehnutelného chybí (a leží to na tobě jako hrozná tíha a prokletí); radost či spíše uspokojení z vykonaného a ze sebe sama, prostě ten dodatečný škleb, kterým Poeův šidič korunuje své dílo.

+++

11.1.

A znovu připomínám svou celkem banální myšlenku, že všechny ty kruté rány, které nás v posledním desetileté postihují, jsou velikou, nezaslouženou a také nedostí pochopenou milostí: teprve když se dívám na tebe a na sebe a když mám příležitost porovnávat s mnoha lidskými osudy, zjišťuji, že to vůbec není banalita, ale veledůležité tajemství. Za svou osobu prohlašuji, že jsem nesmírně šťastný člověk: mám svou velikou lásku a pevnou víru a naději a naučil jsem se tyto věci přiměřeně ocenovat.

+++

18.1.

Sama jsi před časem definovala své poslání opuštěné manželky jako péči o výchovu synů a

bezpečí a rozkvět rodinných statků. A to není
 zajisté úloha pro rozmazlené slečinky a lze jí
 dostat jen s velikým a také trochu nelítostným
 (k sobě i k jiným) odhodláním, někdy ostatně
 jen s mečem v ruce - vždyť v posledku ne mír,
 ale meč, byt pronikne tvé vlastní srdce (jak
 kluky znám, budou unešení představou, že v plné
 zbroji cválají pod tvým velením k hranicím dě-
 dičného území či udatně hájí cimbuří rodného
 hradu). Samozřejmě to vše s respektováním os-
 vědčené a veskrze chvályhodné hierarchie: že je
 lépe pozbytí statků než synů a lépe pozbytí sy-
 nů než cti. Koneckonců oproti středověkým rytí-
 řům máme za sebou zkušenost věku rozumu a víme
 tudíž přesně, že nedbáním těchto zásad se vždy
 o něco připravíme, nikdy však nezachráníme to,
 co jsme zachránit chtěli.

+++

1.2.

Změním tentokrát pořadí a začnu tematikou o
 dětech a pro děti; chci je postupně probrat v
 několika dopisech. Tak tedy Marku (jako zastu-
 pující hlavu rodiny tě properu prvního), o tobě
 se krom méně zajímavých věcí dovídám, že jsi
 sebevědomý, neústupný až drzý a že jsi se stal
 postrachem všech knihoven a knihkupectví v oko-
 lí. To druhé ti chválím, byt ti toho odtud asi
 moc k přečtení neporadím...A protože tě všich-

ni budou postupně poučovat, že knihy jsou vymyšlené a jaksi zbytečné, kdežto skutečný život je úplně jiný, chci se k jejich radám připojit v poněkud pozměněné podobě. Vše, o čem se v knihách píše, včetně takových zvláštních věcí, jako že dobro a spravedlnost vítězí či že na jihu Čech řádí vodníci, je úplně a beze zbytku skutečné a je náramně důležité vzít si z toho poučení (pozor: vzít si z něčeho poučení neznamená řídit se tím bez rozmyslu) - lidé si totiž nikdy nedokáží vymyslet něco opravdu nového. Ba co víc: zatímco v knihách se většinou píše jen o věcech pravděpodobných, v životě se hojně dějí i věci úplně nepravděpodobné, o kterých by se nikdo neodvážil napsat. Problém je jenom v tom, že někteří lidé jsou slepí a jiní ještě slepější a že všichni pro jistotu přivírají oči, aby náhodou něco nezahlédlí a neprobudili se ze svého mátožného spaní a požívání - nedbej na jejich hloupé rady, protože mají pravdu jen v tom, že jsou už zaživa úplně mrtví a pro mrtvé je skutečná jen ta jejich rakev a červové hroboví. A to první ti nakonec chválím také, ovšem pod jednou absolutně nevyhnutelnou podmínkou: že víš, co chceš, dovedeš si za tím stát a přijmout odpovědnost (já jsem to, tuším, dokázal v mládí ještě útlejším, než je tvé); neboť nepřijdou jen úspěchy, ale nutně i

do nejnebezpečnějších dobrodružství těla i ducha (na křehkých lodích na širý oceán směrem, který někam vede jen dle několika podivínů). A jestliže člověk riziko zná (což se často stává), pak už mu nezbyvá než být hrdinou a mluvit i jednat tak, jako by rizika nebylo: velitel přece také nesmí říci svým vojákům, že jsou ztraceni, neboť pak by byli ztraceni opravdu definitivně a ještě k tomu s ostudou. A již je neděle a já tedy uzavírám: moc si z hrozeb a nebezpečí osudu nedělej, co se má stát, necht se stane, tvou věcí je obstát a následovat pána i tam, kde jiní ze strachu zaváhají - věřím, že to dokážeš.

+++

Ještě pár slov naučení pro Martina, řečeného Máta Páta. Slyším (a již z minule pamatuji), že trochu příliš dbáš toho, co se o tobě říká, co ti kdo pochválí či pohaní. Jistě, když rytíř vyráží do světa, je nutné pečlivě volit cestu, je dobré dbát rad moudrých a zamyslet se i nad pošetilými. Jenže jak jednou pobodneš koně, pak se smíš zastavit, jen abys pomohl slabému, napravil křivdu či jinek naplnoval svůj rytířský úkol. Ne nadarmo se totiž všechny pohádky (a bible a antická i jiná mytologie) přímo hemží příklady toho, že ohlédně-li se po hlasech

svůdných nebo hrozivých, zarazíš-li v úděsu jen na chvíli své kročky, uposlechněš-li neblahého přemlouvání - pak nevyplníš svůj úkol, padneš do pasti, zkameníš. Varuj se toho, varuj se poslechnout hada či jezinky, varuj se pohlédnout do propasti pod sebou či do očistného ohně za sebou. Jsi (nebo budeš) muž a rytíř: pohlížej tedy jen tak, kam ukazuje špička tvého meče, a naslouchej jen slovu Božímu a slovům dámy svého srdce, v níž musíš vidět i slyšet Marii. Neposlechněš-li, budeš o hlavu kratší.

+++

8.2.

Pokud jde o náčrt tvé slibované úvahy: především je pochybená v tom, že by vůbec byly nějaké jistoty - pokud člověk žije, pak jako tvor bytostně svobodný výlučně v nejistotě, něco jistoty si může zakoupit jedině výprodejem své svobody (a i to je, jak známa, jistota, kterou kazí rez a požírají myši a zloději kradou). Vždyt sami vidíme, že i ta zdánlivě nejbytelnější jistota, ať dobrá nebo zlá, odvisí často od věcí velmi vzdálených a že vždy skýtá spoustu prostoru pro obavy i naději. Dokonce jsem čím dál víc přesvědčen, že živá víra je takřka totožná s nejistotou a že spolehliví a zaručení jsou jen bohové vytesaní z kamene nebo ulití ze zlata. Za svou osobu bych chtěl poznamenat,

že obavami příliš netrpím, v nejistotě se mi bytuje docela obstojně a svobodu rozhodně nepokládám za tíživý dar.

+++

Teď již pro mou dcerušku rozmilou, Martičku řečenou opičku, která je podle věku na řadě a o které jsem proto po celý týden usilovně dumal. Marti jsi naše jediná holčička, což tě v mnohém upřednostňuje, ale i zavazuje a je mi jasné, že úspěšně vyrůst domkrásy mezi tou bandou rvavých halamů je pro něžnou květinu věc věru nesnadná. Ty to ale zvládáš, jsi hezká, šikovná a úspěšná a takové drobné nesrovnalosti, jako je třeba dočasná přílišná velkorysost v pravopise, je ti tuším nutno odpustit a přičíst je na konto tvého nелеhkého postavení. Ostatně v životě se ti bude hodit obě, pravopis i krocení dravé zvěře, řečené kluci. Zatímco kdysi jsi se v situacích, které spíš připomínaly rytířská klání a kde bylo třeba jednat s odvážnou pohotovostí,jevila oproti klukům víceméně jako troubelka, v tomto pro mne zlém čase jsi se najednou ukázala být mou nejpilnější a nejvěrnější (a také nejnadanější, ale to již není tvoje zásluha) dopisovatelkou a pomáháš mi víc, než si sama můžeš uvědomit. Právě při té příležitosti jsem plně

pochoopil, že ač posud vcelku mrňavá, jsi žena, jako žena musíš být posuzována a také výchovné rady pro tebe by měly být značně jiné než pro ten spolek synů. Je to úděl tíživý a krásný, neboť žena zavinila pád a tají v sobě vždy znovu pohotovou hrozbu pádu, žena také však pravila aj já děvka páně, staniž se mi podle slova tvého. I stalo se jí tak a to slovo, jemuž se koříme a které je naší nadějí, ona nosila pod srdcem a stalo se krví její krve a tělem jejího těla: jen žena proto kraluje andělům i všem nebesům a jen ona smí být zvána neposkvřněnou. Je tedy dobré následovat v životě Marii, abys dokázala jednou vyřknout ona slova, s nimiž přijala posla a v nich je podle mého mínění řečeno vše důležité. Je v nich (oproti různým nezdařeným překladům se služebnicemi ap.) vyjádřena příslušnost k rodině a domácnosti, vědomí bezpečnosti dítěte božího, za něž plně ručí jeho pán a otec. Je v nich bezmezná a nepodmíněná vydanost: a to dekonale láskyplná, v lásce a pro lásku. Je v nich však také veliká moc a sebevědomí, neboť taková láska je vždy kralující a ani člověk ani bůh jí nedokáže nic odmítnout. A je v nich konečně i jistá nedobrovolnost a bezvolnost; právě onen typicky ženský rys, kdy obět je o to méně chtěná a toužená, oč je absolutnější

a nezvratnější. Nenech se totiž zmýlit poezií a něhou, která tu událost obklopila: bylo to rozhodnutí strašné, znamenalo vzdát se všeho vychování i dobrého jména, domova i bezpečí, posléze i všech životních plánů a jistot – a to bez vteřinky zaváhání a s vědomím, že její vlastní srdce nakonec probodne meč. Takže, holčičko, dokážeš-li to pochopit a dokážeš-li to postupně zvládnout, měla by sis zapamatovat asi toto: že musíš být v životě připravena dát vše, vydat se až po samy propasti své bytosti a že pak můžeš také vše žádat a bude ti to přidáno. Že to obé musíš činit s láskou, která je pro tebe tím nejvyšším a jediným smysluplným, s věrnou vytrvalostí lásky, která stála pod křížem, když se ostatní rozprchli. A že musíš rozpoznat pravou chvíli a pravou příležitost, neboť takové je měřítko hříchu a ctnosti a počestnosti – což je samo o sobě si- ce nepodstatné, ale může to být důležitým vodítkem, protože schopnost dávat a ožивovat je dar, který lze snadno rozmělnit a utratit; a přestaneš-li umět dávat, pak s rukama zoufale prázdnýma, dutá a temná čekáš na smrt, kterou nic nekončí. Kamila, kluci i já ti budeme pomáhat a budeme tě chránit, pokud to půjde – což je přesně potud, odkud začíná tvá vlastní

svoboda a obět.

+++

15.2.

Milí trpaslíci, poslali jste mi hezký lístek z Janských lázní, v němž jste vlastně jasnozřivě předběhli téma, kterému jsem se chtěl převážně věnovat. Naléhavě se totiž dožadujete další pohádky: což je bohužel jedno z četných přání, která z různých důvodů momentálně nedokáži a ani nemohu splnit - byl spíš zá-
zrak, že se mi podařilo napsat a odeslat těch několik pohádek z vazby. Přitom jsem ale chtěl s vámi i s mámou mluvit právě o tom, že pro vás jako pro prťavce by měl co nejvýrazněji převažovat svět pohádek, svět jako pohádka a napínavý i poučný příběh. Ono totiž "nechte maličkých přijít ke mně" neznamena jen to, že jsou zvláště drazí Jeho srdcí, ale také talik, že oni jsou nejlépe schopni ho poznat, že jsou nejvnímavější pro království: prostě zatímco nám se zahaluje ve svátosti, oni ho zří odhaleného a v tom mají alespon schopnost podobat se blaženým. K Jen si ale nenechte od nikoho namluvit banální a přitom takřka nevykořetelnou nepravdu, že je tomu tak proto, že vaše srdce jsou čistá: jste přece pod dědičným hříchem jako všichni ostatní a vaše srdce

jsou často temnější než srdce dospělých, jen méně vyprahlá, ale o to víc zmítaná a hnaná bouří. To spíš váš rozum je čistý, ještě nezmrzačený spoustou vštěpovaných pravidel a omezení, váš pohled ještě dokáže opravdu vidět a ne se před čímkoli zářivějším jen zbaběle stáčet k zemi a k temnotám propasti: proto je pro vás svět napínavý a plný tajemství a proto tato tajemství tak snadno prohlédáte, abyste zahlédli tajemství ještě hlubší a podstatnější. Rodiče však jsou taďy od toho, aby tuto vaši schopnost jednak trochu chránili před předčasnou destrukcí dospělým světem, jednak jí poskytovali sdatek podnětů a materiálů, protože vaše tělesné možnosti ještě jaksi neodpovídají duševním potřebám. Z možných zdrojů je nejcennější vyprávění a hra a "vymýšlení si" (vždy samozřejmě spíše ve smyslu spolutvoření než jednostranného předkládání), o něco méně cenné předcítání, nejproblematičtější jsou pak takové příliš hotové ztvary jako film nebo televize. Zatímco starším bráškům i sestřičce - pitomce jsme se ve všech těchto ohledech věnovali v neobyčejné míře, vůči vám dvěma pocituji značně špatné svědomí - sehrál tu roli jak problém "druhé generace" děcek, tak především mé uvěznění a náhlý obrat v našich osudech. A protože tohle jsou skutečnosti dočasně nezměnitel-

né a vy navzdory všemu máte právo jít z pohádky do pohádky, nezbyvá vám než příslušnou potravu tvrdě vymáhat (a já se k vám odtud hlasem prosebným i hrožebným připojuji): od Kamily, od brášků, pro něž je snadné předat vám mnohé z toho co sami v takové přemíře dostali, a nakonec i od přátel, pokud pro takové věci mají porozumění a jsou mi čímsi povinováni.

+++

22.2.

Nedávno jsi jen tak na okraj poznamenala, že jaké jiné by byly pohádky, než křesťansky laděné: to je krajně nepřesné jak z hlediska historického, což by venkonce nevadilo, tak z hlediska správného chápání jejich místa a smyslu a tedy se musím v návaznosti na svá doporučení z posledního dopisu ohradit. V pohádkách je neodvolatelný časný soud, je v nich to, co by bylo neodpuštělnou krutostí, kdyby se zlým lidem a jiným bytostem přičítala nesmrtelná duše a možnost nápravy a kdyby nebyli jen pouhými nositeli významu: hoj, vyjí čtyři vlci v lese, každý po jedné noze nese. Prostě pohádky jsou typicky mýtické útvary se vši definitivností a čirou významovostí mýtu. Chceš-li křesťanské, proč ne: jenže jaksi

nad- a mimolidsky, vše je zde viděno pod zorným úhlem nebeského království, ne v pozemské perspektivě a v historičnosti konečného času. To je mimochodem hlavní úskalí moderních pohádek: domněle slibným posunem do civilnější a lidštější roviny se mimoděk dosáhne toho, že celé vyznění je najednou buď směšné, nebo kruté, v každém případě však morálně zvrácené. Dalo by se toho napsat ještě hodně a celá má poznámka je neúplná a zjednodušující, ale snad z ní pochopíš aspon tolik, abys mohla dětskou četbu patřičně usměrňovat a komentovat.

+++

11.3.

Máme sice úterý a pátek třináctého bude až za tři dny, nicméně radosti mi dnešní den mnoho nepřinesl, jelikož si však dovedu živě představit váš žal nad prázdnou schránkou, zatínám zuby a pouštím se do třetí verze ponávštěvního dopisu (snad konečně do třetice úspěši), abych se hned poté mohl pustit do druhé verze dopisu z poslední neděle.

+++

11.3.

Přidržíím se raději pedagogické noty a pokusím se dneska přičinit říjen pár poznámek o důstojnosti a účtě, respektive o pořadí důle-

žítosti věcí: o podivné žárlivosti Boží (je to mé oblíbené téma a je to jedno z klíčových tajemství), jemuž jedinému se přísluší klanět. A protože Boha máme milovat nade všecko, ale svého bližního jako sebe samého (a to bývá dost), je kupodivu i zbožňování člověka přinejhorším prohřeškem vcelku odpustitelným. To se smí proto, protože jsme stvoření k obrazu Božímu a protože slovo se stalo tělem - cokoliv jiného třeba pouze formálně uznat za nejvyšší je do zlého a patří to ke skutkům, které jen velmi obtížně docházejí odpuštění. Přespatně dopadli nejen ti, kdo se během čtyřiceti let putování do země zaslíbené pokoušeli odpadnout k něčemu snesitelnějšímu, než je náš živý Bůh. Vždyt slovem "nesloužím" začíná pád a řeší-li se první dvě pokušení v postní době na poušti téměř na úrovni přátelské debaty, ne náhodou je odpovědí na třetí strohé a nemilosrdné "odejdi, satane", které je zároveň definitivním rozsudkem: ten duch se svou nabídkou sám demaskoval a určil si své místo (a žádné spekulace ho myslím nevysvobodí). Domnívám se, že je to moudré zařízení a závazek, protože je-li svoboda tak nesmírným darem, že kvůli němu smělo vyvstat na světě všechno zlo, pak je velikou chybou tohoto daru zneužít, ale neodpustitelným rouháním je se

ho zřící a dát ho dál jako ošoupaný peníz – ale o tom podrobněji snad někdy příště, zatím si jen zapamatujte řečené a buďte velmi opatrní v tom, čemu se klaníte a čemu vzdáváte čest či vydáváte svědectví (aby bylo úplně jasné, oč neběží: vzpoura proti Bohu může být šťastnou vinou a někdy je to docela správná věc, vždyť jsme jeho milované děti).

+++

15.3.

Kamči, ty má obludo pekelná, to víš, že jsi nejkrásnější, to víš, že bych dal přednost tomu být blíž a moci jet v srpnu s vámi a že i pro mne je často obtížné se při debatě nerozčílovat a předstírat vážný zájem o důvody, proč dvě a dvě jnejsou čtyři. Takže by bylo samozřejmě pěkné být na penzi, moci si číst a vychutnávat knížky podle vlastního výběru, pracovat na zajímavých problémech a bavit se s lidmi, s nimiž si rozumím (třeba s tebou a s dětmi), a to také znamená řešit věci podstatné a ne donekonečna rozpitvávat předběžné nepodstatnosti. Však to úzce souvisí s postní tematikou, protože i tohle je jeden z důvodů, proč občas se lidé uchylují na poušť. Je lidské si říkat, jak by bylo krásné postagit si stany a navždy setrvat na vrcholu hory ve spo-

lečnosti svatých - jenže našeho pána se sluší následovat a ten se velmi záhy vrátil z pouště a nevybíral si k hovoru jen ty, kdo mu rozuměli. Víš, opičko i dětičkové moji, člověk si vždycky představuje, jak by se mu líbilo žít (a představuje si to hodně naivně: vždyť ty jsi donedávna víceméně měla to, o čem teď sníváš, a snílas zase o pravém opaku), ale ve skutečnosti hůře či lépe dostává svému místu na zemi a teprve v tom se vůbec formuje smysl, teprve v tom se stává možným vůbec o něčem snít - a poslání rytíře je především poskytovat ochranu slabým a trpícím (a ti ovšem bývají velice nepohodlní a nevďeční, vždyť to nejsou panenky na hraní, ale těžce zkoušené lidé), zbavovat zemi draků, oblud i všelikých bezbožníků. Toto vše nahlédnout není tak obtížné, již proto ne, že je to spojeno s velmi ušpokojivým a povznášejícím pocitem (a právě púst je doba vhodná k tomu, aby každý z nás znovu prodělal či oživil tuto proměnu). Jenže pak ještě vždy zbývá strach, který nás může kdykoli přepadnout, a z něho plynoucí pochyby a vytáčky a lež, snaha odbočit na pohodlnější cestu, počkat s proměnou na vhodnější dobu. Je to strach, že nevydržím či že se mi hradby Jeruzaléma rozplývají kdesi v mlze a nedohlednu, strach z velikosti úkolu (vždyť každému lepším

mu drakovi narostou za jednu utatou hned dvě nové hlavy), strach z hlomozivého dusotu nepřátel, kteří se blíží. A přece je to všechno mnohem jednodušší, než se zdá, a pamatujes si, že skutečná hrůza čeká jen ty, kdo odbočí, kdo zaleknuti drží koně. Neboť když se přiblížily faraonovy vozy a jeho jezdci, hnal Hospodin po celou noc horký vítr směrem k moři: není totiž situace, v níž by se nedočkali pomoci ti, kdo vlastní malověrnosti neodmítnou jeho ruku – přitom ovšem je to pomoc podle jehonvůle a nesmíme reptat, čeká-li nás pak čtyřicet let bloudění pouští i jiné zkoušky. A vůbec drak vždy vydává mnohem víc hřmotu a lomozu, než kolik má skutečně sil, a vlastně se pokaždé strašně poleká, když se místo princezny k sežrání dostaví udatný rytíř. Pokud pak jde o ten jediný oprávněný strach, strach ze sebe sama, strach ze stráty milosti a náhlého upadnutí do temnot: ano, to semůže stát kdykoli, tato možnost nás provází až do našeho posledního vydechnutí. Ale cāpak nevíte, že náš pán je nekonečně milosrdný a že je nad jiné věrný. Je zajisté dobré bát se Boha, jen děti se ho nebojí a mají k němu vždy přednostní přístup – proč tedy nezůstat raději dětmi. Modlím se za vás.

+++

22.3.

(Z dopisu K.B.: "Napadlo mě, že by měl existovat způsob, jak oslovit ty, kteří jsou vlastně spokojeni, pracují, bydlí, mají děti - problémy, které vidí, umí řešit - a jak jim vykládat dobrou zvěst, která přece původně oslovovala chudé a prosté. A napadlo mě, že něco, co je radostnou zvěstí, je toto: není žádná složitá hierarchie, je Bůh a my všichni jsme si před ním rovni. On nás stvořil, bere nás vážně (nechává nám svobodu) a váží si nás - Jeho syn se stal člověkem a vykoupil nás. Tato rovnost a spravedlnost je absolutní: kdo víc dostal (hřiven) musí víc vrátit. Každý zodpovídá za sebe a pouze Bohu. A tudíž jednání každého člověka je nesmírně důležité, zcela mimojdoucí s mocí, bohatstvím nebo slávou tohoto světa. Svět není určován pohyby, ve kterých nehrajeme žádnou roli. Naopak, svět může být zcela změněn skrze jediného spravedlivého -").

Kamilenko, milenko má a duše věrná, opravdu v tobě jsem našel ženu statečnou, vždyť ty máš dokonce odvahu pouštět se do teologie a předkládat mi své úvahy na toto téma. A protože doba postní je doba vhodná pro takové rozmlouvání, ale také doba přísná a očistná, pomínu všechno to společné a souhlasné a přičiním pár spíše ostrých poznámek: měly by ti sloužit k zamyšlení (neboť ani nouze, ani móda samy neomlouvají zahrávání si a improvizaci) a současně tě přimět, abys více věřila vše-

mu a více si vážila všeho pochvalného a láskyplného, co o tobě povídám. Díky nešťastné výchozí formulaci tě lze bez dalšího odbyť tím, ať necháš mrtvých pohřbívatí své mrtvé. Vždyť k čemu je spokojeným dobrá zvěst, k čemu je těm, kdo si vědí se vším rady. On přece přišel nasytit lačné a napojit žíznivé - a ostatní již mají svou odměnu. Ale vážně: nadej Bůh, abych někomu upíral světlo a naději, jenže těch se oni spokojení nemohou dočkat jinak než skrze vědomí zoufalé potřebnosti, skrze úpěnlivé volání - a k tomu se mi tvá jinak prý hezká pohádka nezdá ukazovat cestu. Proč pohádka: inu, má milá, nezapomínej, že dobrá zvěst je dobrá jen v určitém smyslu a pro chudé a trpící (v tom máš pravdu); ale že je také k pádu a povstání mnohých. Dalo by se toho napovídat ještě hodně, včetně toho, že mezi člověkem prostým a normálním je nebetyčný rozdíl, ale teď již k jednotlivostem. Je patrné, že spolutvůrci písma a tradice nebyli ještě dostatečně ovlivnění kamilkovskou teologií a občas se jim ta nějaká ta hierarchie vloudí - proč asi? Všichni jsme bratři, ale rovni si zase tak moc nejsme a je-li tato rovnost božsky absolutní, pak jen v tom smyslu, že je pro nás neprohlédnutelná: sama na jiném místě uvádíš příklad aplikace podobena-

tví o dělnících poslední hodiny. Sám příklad s hřívnami je chybný, tam jde o zakopávání, ne o nějaké rovnoměrné záročení; a to již vůbec nepřipomínám různá tvrdá slova o drobtích se stolu a štěnatech, týkající se vyvoleného národa a raději trochu přehlížená jako dobový kolorit. A pouze za sebe a pouze Bohu odpovědni už vůbec nejsme, tím bys popřela samy základy naší víry, počínaje asi tak pádem a dědičným hříchem a konče celým pojetím církve. Včetně svátosti manželství, která je nezrušitelným vevazáním do spoluodpovědnosti. Tvé závěry jsou ovšem nemsírně důležitěma podnětné, byť také s tím spravedlivým je to zapeklitý problém, kterého jsi si snad vědoma: kdo chce život svůj zachránit (tedy například chce být spravedlivý a zbožný a svatý), ztratí jej. Víš, v nedávném psaní jsem tě chválil, že co věrná manželka pečuješ v mé nepřítomnosti o rodinné statky a vychováváš syny, a upozorňoval na starou zásadu, že je lépe pozbytí statků než synů a lépe pozbytí synů než cti. Mýlil jsem se, respektive má to smysl jen tehdy, je-li čest označením pro věrnost a vytrvalost v lásce. Nebot čest a spravedlnost Boží jsou nesmírné a i čest a spravedlnost lidská jsou před ním mnoho váží, ale proti nejmenšímu závazu

lásky jsou jen pouhý dým (tohle ďábel netušil a netuší, proto padl a proto se mu tolikrát jeho právo na lidské duše mění v pouhý bezcenný cár papíru): jen lásce se sluší cele vydati a jen jí je třeba cokoli a vše obětovat. Ovšem znovu: láska není jen dobrá zvěst, ale také oheň a meč. Což ty ovšem dobře víš a zakoušíš na vlastní kůži: tisíckrát tě blahoslovím za to, že jsi žena statečná a věrná, trpělivě snášející nejen rány osudu, ale i mé nesčetné jedovatosti.

+++

28.3.

Je doba postní a pro vás doba smutku, vrátím se tedy k jedné myšlence, která by měla podtrhnout smysluplnost úsilí, vynaloženého před tou smrtí, a současně vás povzbudit do budoucnosti. Jde o odpověď na námitku, zda Bůh není jen jakási smyšlená (byť půvabná a nepopíratelného kulturního významu) opora a berlička, zda celou složitou skutečnost víry nelze klasifikovat jako cosi nemožného; popřípadě chorobného (a má odpověď bude zas pochopitelně jen zlomkem toho, co bych k tomu chtěl, neřkuli měl říci). Myslím, že jde-li o výhodný obchod s pozemským utrpením výměnou za věčnou spásu, jde-li o sázku, při níž nemáme tak dalece co ztratit, pak je v tom vskutku cosi ne-

mužného: je to lepší než ledacos jiného a není vyloučeno, že to postačí k záchraně, leč nesluší se rytíři zabývat se obchodováním. Vznesená námitka byla dost tvrdá a maximalistická, nechť je tedy taková i odpověď s tím, že Boží milosrdenství je nekonečné a hlavně že náš pán trpěl a zemřel za všechny lidi. Ponechme tedy stranou ty, kdo nevidí propasti a nejsou hnáni touhou, kdo nevnímají ani samy sebe, natož svou potřebnost a ohroženost konečné bytosti tváří v tvář nekonečnu a s krutou sudbou smrti v týle. Ponechme stranou i ty, kdo toto vše vědí, ale tak či onak se s tím nesmířují, kdo znají člověka jako sebe-vědomé bytí, ale raději přivírají oči před tím, že součástí tohoto vědomí a poslání je neustále překračovat své hranice konečné bytosti, přemoci smrt a býti vznešenější než andělé - nedopadnou dobře, neboť zakopávají svou hřivnu. Zajímejme se teď jen o ty, kdo s ednou na kůň a vyjíždějí dobývat svatou zemi: i tady je totiž od počátku trojí možnost. První nemají ani tušení, že jim nikdy nebude dáno spatřit hradby Jeruzaléma, protože je mezitím stokrát rozdrtí nepřátelé svým počtem i lepší výzbrojí, protože divoké řeky i strmé propasti Anatolie jsou nepřekonatelné, protože všude cestou na ně budou číhat

mor, zemětřesení a zrada: o nich je zbytečno mluvit dál, jsou to hlupáci a po zásluze^{zá} hynou. Druzí znají nebezpečí cesty i mizivost naděje, ale hnání velikostí vzdoru vrhají se vpřed, spoléhajíce na své štěstí, na svůj um a hlavně na to, že jim nic jiného nezbyvá. Je to krajně úctyhodné a často úspěšné, ale zdá se mi to být spíše titánské než mužné, přiměřené spíše pro zoufalce a desperáda než pro pravého rytíře. Muž přece nezaváhá před smrtí, ba i jiné na ni pošle, nikdy však nevolí záhubu a do záhuby nikoho nestrhne. Konečně také třetí to vše vědí a znají, neochvějně však spoléhají na to, že zázrak lásky jim otevře přepevné hradby Jeruzaléma, že pro velikou lásku Vykupitele (a také díky úsilí předních hlídek, které odhalí brody a zmocní se prámů) stane tok řek, že třpyt světlova kopí oslepí v rozhodné chvíli nepřátele a poplaší jejich koně, že modlitbami, kázni a pořádkem bude zadržována morová nákaza. Je v tom mnoho pošetilosti dětí Božích, ale je to zajisté mužné, protože aby byl muž mužem, musí věřit ve své síly a vědět, že jen láska je mocnější nežli on - a že je povolán sloužit jí bez bázně a hany. Že spása není kouzlo v okamžiku smrti, ale cosi, co je beze zbytku darem z lásky (a

tedy naprosto nezaslouženým) a co přitom výlučně vlastními silami zhmotňujeme ve svém životě.

+++

8.4.

Dnes z podstaty na_sí lásky (a namnoze ve smyslu toho, čemus mě sama naučila) žiji a jednám. K tomu patří absolutní závazek a také absolutní jistota, že kdyby všichni a všechno zklamalo (což se může snadno stát), na tebe se mohu neochvějně spoléhat. Teoreticky mám ovšem i já hanebnou možnost selhat, ve světle své lásky k tobě ji však pokládám za nemyslitelnou za jakýchkoli okolností. Tobě pak zbývá jen věrné čekání nebo zrada, nemamlouvej si, že je nějaká třetí možnost - i kdyby totiž byla, Bůh ani lidé ji nikdy neuznají. Je to zvláštní rys naší situace (a projevuje se i v jiných rovínách) a podivuhodně zredukovaná svoboda: totální vydanost sobě navzájem a Jeho vůli. Pro úplnost podotýkám, že můj výklad je hodně zestručnělý a lze ho také úplně převrátit. Přesto však myslím vystihuje podstatu věci a všechny nepochybně zábavné a duchaplné řeči okolo jsou / právě jen řečmi. A řeč, jak známo, může být životem samým stejně jako šalebným lákáním do propasti: to už odvisí od toho, zda slouží či

znásilnuje, zda objevuje či zastírá řečené, v daném případě povahu našeho života a vzta-
hu. Tedy pamatuj: někdy je čas hledání a klí-
čení, jindy zase čas plodů a sklizně, a na na-
ší lásce je nyní vydat svědectví a vykázat
svou odolnost a životadárnost i v pustině a
v kraji truoném a vyprahlém.

+++
20.4.

Ods. Václav Benda
PS 1/6, 435 34 Libkovice

A teď již něco o mně a o mém prožívání
těchto mrazivých Velikonoc, které trochu tak
připomíná zlý sen. Můj zdravotní stav je us-
pokojivý (mimochoodem již máme pondělí), má
poslední váha 74 kg zakládá docela slušnou
štíhlou linii, a další odtučňování^{kůra} se jeví
skoro nadbytečná. Ostatně co do stravy (a
zřejmě i co do drsnosti pracovních podmínek)
znamená současná změna výrazné zlepšení -
však je to NVÚ pro mladistvé. Většina důsledků
je však nežádoucích, vás se z toho týká např.
to, že není povolen čaj (jedna z posledních
poklidných radostí), takže nemusíte do balíku
žádný chystat - i kouření je různě omezeno,
ale podrobnosti k balíku vám stejně napíši,
až bude čas. No a jinak byly mé Velikonoce
spíše ve znamení zkoušek a očekávání, než ně-
jaké definitivní radosti - ale i to k nim jise

tě právoplatně patří. Mou úvodní stručnou informací jste asi již dostali a já žiji v naději, že sem také od vás dříve či později nějaká ta přelíbezná pošta doputuje. Ostatní holt příště.

+++

26.4.

Napřed k tvému dopisu: Vždyt víš, že to tak je stále: kdyby ti bylo sebehůř, kdyby ti střecha nad hlavou hořela, přece bude přicházet procesí lidí, dožadujících se útěchy a povzbuzení a právem od tebe očekávajících pochopení pro své problémy a účinnou pomoc. Zdůraznuji právem: neboť ač proti tomu neustávám reptat a pokládat to za tvrdé, je mi stále zřejmější, že není-li víra jen berličkou a pohodlným zjednodušením, jestliže silní ve víře nejsou ti v rozhodném okamžiku někdesi schovaní, pak dluhujeme tolik už jen za to vykoupení, že kdokoli má právo požadovat ve jménu Kristově splátku a ostatním bychom měli ještě sami nabízet. Čím dál falešnější mi připadá i námitka, že je třeba se uchovat a mít z čeho nabízet: je naopak třeba ztratit svůj život a duch svatý v případě potřeby spolehlivě vypomíže.

+++

5.5.

Když už jsme u balíčku, je pravda, že jsem si moc nepochvaloval ten poslední improvizovaný, ale jen proto, že jsem jeho smutným osudem nechtěl dále drásat tvé srdce. Oříšky a vzorky vitaminů jsem snědl a obé bodlo. Cokoládu a oplatky mi to samé odpoledne ukradli; jedinou krabičku cigaret jsem dal Jirkovi zálohou za jeho bezfiltrové, on však příštího jitra odjel; pomeranče a citrony mi záhadně a totálně zplešnivěly a konečně džusy mi byly odebrány při eskortě. "Ovčetránil jsem se tím, nicméně právě veselí z toho dokáží pocítovat až teď - s jistým odstupem - a to je jen nepatrná ukáзка naprostého zmaru statků, pozic a vztahů, který zde přináší každá změna (když už si ji tak líbuješ - mimochodem koření cestou potkal stejně neblahý osud)."

+++

13.5.

(Z dopisu K.B.: "... nedávno tařy někdo nadhodil zajímavý problém: kdy vlastně nastal ten rozlom a nejednořtnost těla a ducha, končící tím, že je jedno, co člověk dělá, ale důležité je, co si myslí.")

Pokud jde o Tvůj problém rozkolu mezi tělem a duchem, mezi jednáním a myšlením, mohu

žertem navrhnout řešení: začalo to v Getseman-
ské zahradě, výmluvou, že duch by bděl, ale
tělo je slabé. Já jsem moc hříšný (nebo ales-
pon hříšně smýšlející - což je jemný pedagogic-
ký vzkaz všem krásným dámám) a stále jsem se
nenaučil své hříšnosti patřičně litovat (takže
k té žité víře a dosvědčení se nehlásím, víra
mě spíš vysloveně živí a rozveseluje a to je
trošku rozdíl), přesto však chci ze zkušenos-
ti tvrdit, že je to výmluva a že pod tlakem ob-
tížných podmínek se člověk stává naopak mono-
litnějším - pokud ovšem chyba a nedostatečnost
není v myšlení samém.

+++

16.5.

Proč se divíš mé rozmarnosti, já jsem přece
rozmarný pořád, to jen v dopisech se občas z
důvodů pedagogických i jiných nutím dompřísnos-
ti a zasmušilosti - ostatně vidíš snad ty
nějaký důvod nebo jen zdání důvodu, proč nebýt
v nejlepším rozmaru? Je jaro, počasí je o moc
pěknější než v Ostravě, práce mi jde stejně ú-
spěšně a baví mě a kř tomu ještě za čtrnáct
dnů přijedete. Vždyt i s těmi věcmi z Tvého
balíčku to byla legrace, potěšily mne a pak o-
dešly cestou všelikého těla - a tak to také má
být, já už jsem dávno odvykl znervózňovat se

tím, když mě něco z mého mála nečekaně opustí.

+++

Jinak má být tělo bráno velmi vážně (a dalekosáhlé prokletí sebevraždy je jedním z dokladů) i velmi nevážně, se směsí pokory a úcty, přesně stejně jako duše a hlavně bez přílčného rozdělování či dokonce stavění do opozice (neboť, jak správně podotýkáš, duše je jednotou obého, nikoli jen náhodnou lokalizací ducha). Vždyť "prach jsi a v prach se obrátíš" se týká mne celého, ne jen nějakého ~~z~~ "mého" těla. A naopak "zbořte tento chrám" označuje podle autoritativního výkladu Kristovo tělo. Prostě mívám podezření, že známé "tělo, svět, dábla přemáhám" je hlavně výrazem nevalně úspěšného zápasu s tím posledním (byť se třeba týká celých epoch). Samozřejmě lze odmítnout tento břitký antický rozvrh a tvrdit, že tělo a duše jsou zde jen obrazem pro temné a jasné zdroje v naší osobnosti. Jenže (když už pro nedostatek místa pomínu všechny nepřijatelné předpoklady a důsledky, které s sebou taková metafora nese) copak všechna opravdu pořádná pekeltva nejsou plodem ducha? Dále lze argumentovat i tím, co jsem minule psal o prospěšnosti tísně a omezení. Jenže jakmile se z jed-

noty života a projevu stane umrtvování a zhrdání, stane návod a cesta, pak sice můžeme mnohé, jenže proti té pýše ducha, proti té jeho touze přiblížit se či lépe vyrovnat se Bohu najednou chybí každá věrohodná pojistka. Blahoslavení, kdo ovstojí, ale moc doporučovat bych se to nikomu neodvážil. Ne že bych chtěl zlehčovat mystiky, ale tak mě napadá, zda ona příslovečná "noc duševní není krom jiného i docela obyčejným vážným varováním. Dalo by se toho napovídat ještě hodně, také ve prospěch našich tradic, včetně porušení příkázání "neučiníš sobě obrazu". Ale vcelku myslím stačí konstatovat, že život je krásný, krásné dámy ještě krásnější a že nám bude mnoho odpuštěno, protože jsme mnoho milovali - pyšný a vznesený vzlet ponechme tomu, komu nestačí být stvořen k obrazu Božímu a kdo se za sebe hanbí. Já dost možná za tohle všechno umřu a nemyslím, že bych k tomu nebyl připraven, ale umrtvovat se rozhodně nehodlám a svatozář ve všední dny také nenosím - Učedníci totiž Pána následovali, a třeba hloupě a špatně, ďábel se nad něho chtěl vyvyšovat - atřeba chytrě - celý ten drobný rozdíl mezi nebem a peklem a je dobře vědět, co nám přísluší.

+++

24.5.

Býval jsem vždy mládenec bystrý a tudíž také oslnivě a nadmíru řečný - a totéž v bleděmodrém si pamatuji a předpokládám u Vás u obou (synů). Bylo mi vždy jasné, že řeč je nesmírně bohatství a také neobyčejně účinná zbraň za všech okolností: od odpovídání či debat ve škole po přemlouvání lidí vůbec a krásných dam zvláště. Právě proto chci s Vámi dnes pohovořit o výhodách mlčenlivosti, přičemž podotýkám, že mi teď vůbec nejde o její čistě technickou prospěšnost, za speciálních okolností, protože to se snad mezi lidmi našeho druhu rozumí samo sebou. Jde mi o to, že mi v životě dost dlouho trvalo, než jsem pochopil význam příslibu "nestarejte se, co budete mluvit, až vás před ně (nepřátele) přivedou: Duch svatý bude svědčit za Vás a promluví vašimi ústy" - či jak to přesně zní. Neopak jsem vždy dával přednost tomu, mít vše dobře připraveno a pečlivě promyšleno a snažit se to za každou cenu přednést. A přesto si pamatujete, že je nesmírně významné, když člověk není zaposlouchán jen do své vlastní řeči, dovede si odpustit zbytečná slova a účastnit se rozhovoru mlčky. Neboť pak má možnost lépe pochopit a v pravou chvíli se mu neomylně dostane hlasu a

vnuknutí: často nakonec vůbec beze slov nebo jediným gestem či větou rozřeší to, na co by hodiny planého šebatování stejně nestačily. I ten druhý, je-li to přítel, během Tvého mlčení lépe pochopí, co se vlastně snaží vysvětlit a jaké místo hledá. A je-li to nepřítel, pak v něm během Tvého mlčení budou vzrůstat obavy a zmatek, sám se zaplete do své řeči a mylného odhadu sil, sám poukáže na svá slabá místa a odradí si své spojence – a posléze se ten, z koho šel strach a kdo měl mít nad Tebou vrch, bude třást před Tvým jediným slovem a čekat jako na vysvobození na Tvůj verdikt. Tato báječná rada do života však předpokládá jednu drobnou podmínku: nesmí to být mlčení hlouposti či dokonce zbabělosti, člověk musí pevně stát v pravdě a s pravdou a být připraven v Jeho jménu s úsměvem přijmout každý dar (pozor, zrovna tohle dovede málokdo) i každé ponížení. Abych to ukončil obrazem: je to mlčení mračna, které každou chvíli hrozí blekem i slibuje životodárný déšť, ne prázdné ténkání nějakého rozevlátého a zplihlého cáru, jehož ticho je dobré leda tak k tomu, aby občas zakrylo nějakou tu nepravost.

Václav Benda

se narodil 8.8.1946 v Praze, jeho otec byl právník. Vystudoval filosofickou fakultu UK, kde byl v roce 1968 předsedou Akademické rady studentů. Doktorát z filosofie získal v roce 1970 za práci o Ladislavu Klímovi. Krátce pracoval jako asistent filosofie na vysoké škole, po propuštění z politických důvodů a kratším období nezaměstnanosti vystudoval matematicko-fyzikální fakultu UK a působil jako matematik a programátor. Chartu 77 podepsal po zahájení štvavé kampaně v tisku proti jejím signatářům. V důsledku podpisu nakonec ztratil kvalifikované zaměstnání, pracoval jako topič v hotelu Meteor. Je členem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), od února 1979 mluvčím Charty 77.

V šedesátých letech příležitostně časopisecky publikoval básně a literární recenze, v sedmdesátých letech matematické články (teorie automatů, aplikovaná logika). V samizdatu zveřejnil prózu Černá dívka (1978) a různé politické úvahy.

Je katolík, má pět malých dětí, jeho žena pracuje jako matematicka.

29.května 1979 byl spolu s dalšími devíti členy VONSu zatčen, obviněn z trestného činu podvracení republiky podle § 98 odst. 1,2 písm. a,b tr.z. a v procesu u Městského soudu v Praze 22. a 23.října odsouzen ke čtyřem letům vězení. Nejvyšší soud rozsudek v prosinci 1979 potvrdil a Václav Benda spolu s Jiřím Dienstbierem a Václavem Havlem nastoupili v lednu 1980 trest v Nápravně výchovném ústavu Heřmanice.

10.dubna 1981 byl Václav Benda přemístěn do NVÚ pro mladistvé v Libkovicích.